

A FEHER SZEGFÜVIRÁGOK.

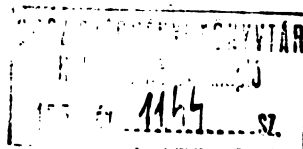
Mikor internátusi, kollégiumi, szemináriumi, vagy klerikátusi ifju lelkekről esik szó, akkor elém áll egy ifjúkori élményem egész valójában s kínálja magát, hogy róla olvasak, benne gyönyörködjem, illetőleg őt vegyem egész terjedelmében a l l e g ó r i á n a k a jó nevelésben részesülő ifjuság kiemelésére. Most is, mikor az Umbria főszerkesztőjének meleg kérésére írok pár sort a gyongyösi reményeinkhez, minduntalan bölintgatnak, integetnek felém a fehér szegfüvek, hogy rolok beszéljek s ki ne hagyjam őket a tavaszi Umbriából. Probáltam másfelé irányítani figyelmem sugarait, de nem voltam képes elszakadni véglegesen tőlük: illatos, fűrtös, csipkés, fehér fejecskeiktől. Hát legyen, álljanak ők elénk s m a g a s z t o s a n hassanak lelkeinkre!

Több, mint két évtizeddel ezelőtt egy fonséges nyári napon alkalmam nyilott ismerős szentéletű érseki titkár kíséretében egy ausztriai grofnak várkastélyát s annak minden középkori nevezetességét s modern aktuális életrevalóságait végigszemlélni s vele szorjas lelken szorjuságát kielégíteni. A látottakról nem írhatok, mert kiesik a gondolatkörünkől, csak a 18. században emelt, magas várfalakkal szegélyezett kastély udvarának v i r á g o s k e r t j é r ől szolok.

Hat holdas volt a bekerített várkastélyi udvar. Közepén állott a kis quadrátos két-emleteres kastély s ezt körülövezte tán a föld minden színű, formájú, illatu, alakulatu, de az idő szeszélyével dacolni tudó virágerdő. Annyi édes mosolyt életemben sehohsem láttam, mint itt a szines és formás virágarcokon. Először volt ezt egyszer látni s eme isteni mosolyokat misztikus szemmel áttenni az Eg angyalainak és szentjeinek homlokára, hogy legvarázsosabb igézeteimmé legyenek az égiek ez életen át. Ezért ferencesen hálás is va-

Fagyar Umbria.

-3-

gyok a virágoknak, e csodálatos világoknak, hogy a szellemek mosolyának megpillantására segítettek lelkemet...

Volt a kastélyudvar keleti szélén egy negyedholdas magas, tágas, köpcös üvegház, melynek teteje, oldalfala vastag, recés üvegből állott, az üvegtáblák között szerényen huzódott meg az üvegtáblatartó ezüstös vasgerinc. Ebben éltek az üvegházi nemes, gondozott, ápolt, de legelőt virágok. Gondozásukra négy férfi állott. Magas sudar, szoke nemet szépegek voltak a kertészek is. Üvegház virágai tartották fenn a grafi konyhát...

Az üvegház belsejébe lépve pillanatokra elvesztettük önmagunkat. Olyan érzés volt ez, mint mikor a katedrálisba lépünk s a nagy kupolát és a templom minden zegzugát betöltő diadalmasan szóló orgoná szavának rezgéseit hatborzongatva élvezzük-szenvedjük s magunkat elveszítjük. Kettétöri az embert a fönséges s csak lassan engedi fölemelkedni, fölszabadulni...Négy egyforma magasságu, szélességu fekete humus virágágy előtt álltunk meg, ahol 2000 darab, egy-méter magasságu zöld szegfűszáron, labdarózsanagyságu habos, omlos szegfűfejek konyultan hajoltak felénk mintegy hódolattal udvozólva a magyar vendégeket. Formájuk, illatuk, onyhe levegőjük a négy kulso érzéket s a sokaságuk a fantáziánkat egyszerden lenyűgözték. Olyan volt ez, hogy esztétánk, Greguss Agost is a fönségesek közé sorozta volna e jelenséget, mint tere s idő keretébe tartozó nagyságot.

Fölocsudtunk, azaz a fönséges hasadékaiból újból fölszínre kerültünk, azután ujjongó lélekkel végigsétáltuk néhányszor a virágok közötti három utat s azt a negyediket, mely a quadrátos oldali ágy mellett vezetett, ahol fölben négy időbeli szegfűpalánták fejlődtek s képesek voltak a jöttöt tenni magukat a középső négy ágy egyikére. Négy időszakban ültetett palánták biztosították az évenkénti négyszer történő szegfűvirágzást; azaz majd egész éven át virágzásban voltak a szegfűvek a várkastélyi udvarban...felém félméteres vastagságu szalmatakarot borítottak az üvegház tetejére s oldalfalára, meleg vizről s meleg levegőről pedig gondoskodott az üvegházhoz épített konyha s a benne lévő káznok...

Még van valami e fehér-erdőben, ami a fönségest emeli s istenivé teszi.

A Karácsony-éj! A Primicia! Egyházi engedéllyel a grófi kápol-
na oltára karácsony előestéjén lekerül az üvegházba s ott a kö-
zepe táján van fölállítva. A legfönségesebb szegfű az oltárra
került...Ejféli misére mindenkinek szabad s kell is a fehér -
virágerdőbe bejönni,- m á s k o r c s a k a g r ó f é k
n a k s a n é g y k e r t é s z n e k , - s ott a szentmise
alatt énekel: Ma született nekünk Krisztus Jézus...S a fehér
szegfűvek fejeiket mélyen hajtják a Fehér Ostyának, a benne
levő Jézuskánknek, kinek igen-igen kedves vagy tán f ö n s é -
g e s e z a k e r e t ...

A bucsuzásnál, midőn áradoztunk a látottak s hallottak
felett, a magas szöke gróf csak annyit jegyzett meg: Amit mi
adunk az egészhez, a fehér szegfű-erdőhöz, az csak járulék, a
virágok étele-itala nagyon kevés;;a lényeg a N a p s a g y ö -
k é r. A Napot s fényét, a gyökeret s erejét pedig onnan f e -
l ü l r ő l adják! Ejféli misét is azért mondtak az üveg -
házban, hogy hódoljanak valamenennyien: a virágok s m i a Föl-
sége nek a fönségésért!

- - - - -

A hegyről a völgy felé haladva ismételtettem s meg most
is ismételtetem és az Umbriában megörökítem: a n a p o t é s
a v i l á g o s s á g o t, a g y ö k e r e t s a z e -
r ő t a z I s t e n a d j a o n n a n f e l ü l r ő l...!

P. Oslay Oswald.
provinciális.

Szegény világ! Fájó szívvél hallgatom lüktető érverését. Lázás, izgatott... Megértem érző lelkemmel a nagy kiáltó kérdőjelet, mely modern egünket oly kétségbeejtő árnyba borítja. Szánom a kort, mikor pusztulnak a nagy jellemzők, mint erdőben a koronás tölgyek, mint koszorus főben a nagyságos gondolatok. Kell ide valami, valami életlelkiség, ha más nincs, testet öltött példát kell, mint valami eleven képeskönyvet odatárni ez elkorcsosult, Krisztus Bibliáját meg nem értő mai század fiai elé, hogy értené meg már egyszer társadalmi életének igen nagy szociális misszióját.

Nem pogány kor babonáságára, de módzatokra van szüksége korunknak, hogy a külső világ befelé ható adottságait forrongo lelkében élettudatosan feloldja, hogy a külvilág zürzavaros khaosza csak azért kíváncsoznék be a lelkébe, hogy aztán rendszerezett formában váltódjék ki belőle. Felkiáltójelre van hát halálosan szükség, ime adunk: legyen ez a krisztusi ferences életbölcselet. Nagy arányu volna és mélyenszántó e program tételes kidolgozása, itt csak pár kategorikus imperatívust ajánlunk adni Atyánk szelleméből.

Minden nagy filozofiai megmozdulás ujjászületéssel kezdődik, a ferences életbölcselet alapelve is: Renovamini in spiritu!"/Efez.IV.3./ S milyen ez a ferences élet? Nem nádszál, vézna melegágyi növény, hanem hatalmas, erős koszorus tölgy, mely dühöngő orkánok viharállo osszirtja. Nem vékony hajszálerek gyenge kapcsolódása, hanem erősen kemény acélgerinces öntudat meggyozödeses érvényesítése.

"Primum vivere, dein philosophare!" kapcsoljuk össze a kettőt."Forma dat esse rei". Isten legyen a mi formánk,ét éljük át életünkben.

Minden sötét filozofiai rendszer, minden ködös, sárba-
fulladt bölcselmi irány mélységes gyászt hord belsejében. A
mi életbölcseletünk nem lehet ilyen. Ferenc Atyánk zsenia-
litása az ő lelke egyszerűsége, naivitása és tiszta gyermek-
dedése volt. Igen, gyermekdedség és öröm: e nélkül nincs
ferencesség. Evvel számolni kell. Az örömsugaras Jézusnak-
élés Szent Atyánk édes filozófiája, melyet letagadni nem, csak
megérteni lehet, amit átértett és átélte azt utána a szelíd
Szalézi Pátriárcha s különösen korunk legkedvesebbje, a kis-
ded Szent Teréz, e tekintetben a legferencesebb kármelita.

Igen, keresztény mosolyt, ferences örömet az élettart-
talomba s földre a pogányság rémregéivel, a penészes pince-
virágok lélektelen természetével. Ne legyünk magunknak élő,
önző, mord remeték, üvegszemű vaksi emberek, de legyenek a
jó Isten szent kegyelmével megvilágított, eleven lelki sze-
meink, de tudjuk a virág szépségében s a világ gyönyörében
látni a jóságos Alkoto isteni szépségét s a szépséges haj-
nalpirban annak meleg szeretetét. Hiszen ha megnyílik lel-
ked csodás titokvilága, megérted könnyen, hogy a világ nem
más, mint a jó Istennek aranyos rozsfája, melyet nem lehet,
-csak titkos, a dolgok lényegébe néző s láto szemmel tekin-
teni.

A ferences életfilozofia alapelve: Elhagyni a földet
annyira, hogy elérhessük a szépséges eget. O, a lélek röptét
meg ne akadályozzátok! Coronemus nos rosis! S ne féljete.
E sajátosága a ferences életbölcseletnek meg nem található
Semmiféle más filozófiában, mit műveltség, tudomány nem
nyújthat, csak a kegyes jó Isten - a kelves bethlehemi jászol:
kicsi kis királya - adhat és ad a feléje szépséggel közeledő
gyermeki lelkeknek,

Ez a ferencesség „karácsonyi” típusa. "Árd ki a szive-
det feléje édes jó Testvérem, hogy legyen csillogó - ragyo-
gó szemed, angyali, boldog, kellemes mosolyod. -

De „non magna dicere, sed magna vivere!”, nemcsak be-
szélni, örülni, de tenni is valamit. A nagy tettek az élet
husvétii diadalmi. Élni, nagyokat tenni, jóságosat remélni,
megvalósítani s átélni ma is ép úgy kell, mint kellett az A-
pótolok avagy mint Szent Ferenc Atyánk korában. Vagy írjunk

moder V. s VI. evangéliumot mai világunk „felvilágosult”, „tisztult” elvei alapján, vagy hát adjon a jó Isten új, más tizparancsolatot, mely korunk igényeinek is jobban megfelel, hogy tudjon a mai ember is „élni”? Nem itt a hiba rongyos életmaradékok, hanem ott, hogy hiányzanak a világ életből-cseletéből a tervszerűség, az öntudatosítás, az életrevalóság örökérvényű elvei, az a baj, hogy ilyen csupa gerinctelen magatehetetlenekkel van tele az élet, hogy megrészegedve a földgyönyörűség kábító italától, nem tud a szüzi églevegő tisztaságot lehelő örömeitől megittasulni.

Mi kell a ferences „husvétiság” tettekrenevelő, nagygazságu cselekedeteinek megvalósításához? Elletteljesség, életharmonia. Itt lehet Horatiuszt idézni: „Carpe diem”- a tettek babérkoszorus, hosies mezején. Dal legyen életünk, fényes, derűs és napsugaras, a kísérő koncertet adhatja korunk égető forrongása, sistergő zakatolása, de a nagy tettek hősiességét és krisztusiasságát- ferences mezben- mi adjuk hozzá.

Nézz körül Testvérem, mint hányja magából e modern kor a frivolság és hobortosság, a butaság és eszeveszettség, a vallástalanság és istentelenség mindenféle söpredékét, hamuját és láváját. Megszégyenítő, de úgy van, hogy ma már tulvagynak a „sötét” középkor műveltség-nívóján a még nagyobb sötétséget illetőleg. Elethiány, sorvatagság az ok, - tégy rola, hogy betöltsd a hiányt a ferences tettek acélerejével. Ez lesz a másik igen szép „husvétis” típusa franciskánus életednek.

S mi a harmadik ferences élettípus? A biboros és mámoros pünkösdi tűz, fény és meleg, az ultraviola életkutatás.

Tele van a levegő a szociális kérdések tömkelegével. Új társadalmi életformák után kutat az emberiség, melyben kiki megtalálja önmagát. Itt van: legyen „ferences” élet s világ-nézetetek. Szükséges és kell az általános műveltség az emberiség létét és mozgását érintő nagy kérdések tárgyalásában, mely pedig a mély és szent gondolatok mozaikján épül föl, mint amelyek minden emberi méltóság alap- és drágakövei.

Ne legyünk hát üres lelkek- „natura horret vacuum”. - Amde ne akarjuk az emberiséget gazdagítani holmi „halvaszü -

letett" eszmékkal. "A Lélek- a szellem- az, mely a szellemet" szel-
nos/. A kegyes pünkösdi Lélek az, ki életet ad és illatos ge-
rezdeket termő, elött lelkeket nevel. A mélyebb életkivánság
vágyától szomjasan- szürszumkordás, keresztény eszmék illata,
szellemillata jelölje életösvényünk kicsiny, de annál életje-
lentősebb irányait. Minden nagyobb élettevékenység mélyebb lé-
lekbuvárlásból indul ki. De az emberek hibája gondolkodásukat
illetőleg ott van, miszerint vagy nincs meggondolat-alanyuk
helyes iránya, vagy áttekinthetőség hiánya bontja meg annak
harmonikus egységét. Legtöbbször azonban a baj az, hogy nincs
tartalmas és megfelelő lényegtalálékonyosságuk s nem bírálják
meg saját gondolatviláguk érett vagy éretlen gyümölcseit. "Több
világosságot!"-kiálthatjuk Goethevel, ki szegény, még a pazar
csillárfény szemkápráztató ragyogása mellett is több világos-
ságot, azaz inkább élete célját, lényegét kereste.

Akármit álljon is a dolog, a ferences életbölcsélet ki-
virágzása, kell, hogy a pünkösdi léleken- pünkösdi rozsában-
történjék, kibontakozva minden idegen szellem mérget is meg-
ölő, fullánkos csábjaiból. Vedd fel e pontot is - a "pünkös-
di" lelkeséget - ferences életet újabb alaptípusává, hogy
legyen a "lelked egészen a jószágos Isten édes szimbolumává.

Osszegezve a ferences életbölcsélet rendszertalkató a-
laptényezőit: a "szellelnagyság"- a mély gondolatok "pünkös-
di", a "jellemnagyság" a nagy tettek "föltámadásos", s a "ke-
gyelmi nagyság" a lelki-gyermakség örömittasságának százszor-
szépes "karácsonyi" kivirágzásai.

Ezeknek megfelelőleg: legyen a lelkünk lelekzetvétele-
mindig többet, forrobban, mélyebben, türelmesebben; legyünk
élő lelkek, igazi grállovagok, akik a legtökéletesebb ferences
életideált- Jézust mindig tiszta lélekkel s ünneplő lelkület-
tel vesszük körül; s legyünk végül kis éjjeli mécsvirágok, ko-
runk éjének világító eszme s életnemesség hordozói.

A ferences életbölcséletet igazán az valósította meg,
aki Szentatyánkkal elmondhatja: "Deus meus et omnia", azaz: Is-
tenem, te én gyönyörűségem, én reménységem és boldogságom,
napsugaram és eleven-epőm, csillagom és tengerszemem, "major-
annám és ispilángom" mézem, édességem, lelkem, lelekzetem, é-
letem, kincsem, Istenem és mindenem vagy.- Ha ilyen a lelkünk

és ilyen lesz a jövő ifjuság lelke, akkor már föl lehet venni és ki lehet adni „motto pro domo” gyanánt nagy Prohászkaék hozzánk intézett profétai fölszólítását: „Keljetek fel Umbria Magyar Umbria!- zárdái s leheljétek a lemondás- a karácsony- öröms allelujás és pünkösdirozsás lemondás édes illatát ebbe a kábult világba!”

Budapest.

fr. Szilveszter.

A BOLDOGSÁG.

Egy régi mese szerint az emberiség jötevé angyalai lehozták egyszer régen az égből a boldogságot. Oriási nagyságu drágakő volt ez, vakító fényü, csodás szépségü...Amint lehozták ujjongó örömmel, im az emberek megrohanták őket. Mindenki megakarta szerezni e kincset, mert tudták, hogy akié lesz, az majd tökéletesen és örökké boldog lesz vele. Amde az angyalok nem egyet, hanem minden embert boldoggá akartak tenni. Mit tettek tehát? Széttörték a kővet és morzsáit szétszorták az egész világon. Ettől kezdve sorsunk az leve, hogy a boldogság részekrebontott parányait összeszedegessük.

Minden ajak ost suttogja: boldog akarok lenni! Ez minden szív egyetlen vágya. A boldogság, mely után mindenki két kézzel nyul, nem más, mint megnyugvás, melyet acélatörésben, a cél elérésében, az erre szolgáló Istentől kapott tehetségek összhangos kifejtésében és kielégítésében találunk. Nem más, mint az emberiség vágyakozásának tárgya- egy magasztosabb cél eléréseért. Ez a boldogság utáni vágy mindenkiiben megvan. S vajjon honnan van?- kérdi sz. Agoston is velünk, hiszen senki sem látta, senki sem beszélt vele, senki meg nem fogta, érzékeivel nem érintette. A vágy a boldogság után meg van bennünk valami ismeretlen módon. Vagy az emlékezetünkben gyöke-

rezik, amiből az következik, hogy valamikor boldogok voltunk. Ha emlékezetünkben gyökerezik, akkor tényleg ez egy régi boldogság fennmaradt emléke. Ha pedig Istentől belénk oltott érzet, akkor ez arra figyelmeztet, hogy a boldogságot, amit ős-züleink elvesztettek, tökéletes módon kapjuk meg egy más világban. A boldogság gyökerei Istenhez nyulnak vissza. Ami a földre eljut belőle, az csak egy parány. Ha a világon végig tekintünk, látjuk: minden a saját természetét követi. „A fizikában az elemek egyesülnek, vonzzák vagy taszítják egymást törvényeik keretein belül. A tűz nem loboghat, csak fölfelé, a kő nem eshetik, csak lefelé. Ontsd ki olajat a víz alatt... fölemelkedik. Ontsd a vizet az olajban...lesüllyed.”/Vall.ifju. II.k./

Valahogyan ehhez hasonlót találunk a mi életünkben is; a test vonzódik a vágyait kielégítő anyagi dolgokhoz; a lélek pedig isteni rokonságának megfelelően az Istenhez simul, mert csak benne találja meg a vonzóerőt. A víz hullámszik, hömpölyög kavarog, helyét keresi: amikor elhelyezkedett, csendes lesz, sima tükörként fog szemünk elé tárulni.

Tehát sz. Agoston szavaival élve, szivünk úgy van teremtve, hogy itt a földön csak vágyodjék a boldogság után, de birtokába ne jusson. Ha látunk egy kis vidám, gondtalan gyermeket kinek homlokán nem látszik még a gond-barázda, a szemei olyanok, mint két fényes csillag, felsőhajtottunk; Istenem, milyen boldog kis gyerek!...„Ha megkérdezzük két tüzesvérű ifjút: akarnak-e katonáskodni?- lehet, hogy az egyik igennel, a másik pedig nemmel felel. De ha megkérdezzük őket: akarnak-e boldogok lenni? rögtön, kételkedés nélkül ráfelelik:igen! Az egyik ebben, a másik abban keresi, de mindkettő a boldogság után jár.”/Sz Agoston:Vallomások, II.k. 93. l./

Az Ur Jézus akkor volt a legboldogabb, mikor a táborhegyi fényben megdicsőítette Őt a mennyei Atya, Sz. Péter, látva a megdicsőült Krisztust, így kiáltott fel:„Uram, jó nekünk itt lennünk”. Nemde Péter boldognak érezte magát? Mindez meggyőző arról, hogy a boldogság Isten ajándéka, mely után a vágyat belénk oltotta.

S vajjon miben találjuk meg a teljes boldogságot e föl-

dön? Hiszen minden ember szeretne valami módon birtokába jutni. Sokan úgy vélik, a gazdagságban, a gond nélküli életben megtalálják. De a közmondás ezek törekvése elé vág e szavakkal: gazdagság nem boldogság. Pézzel, arannyal sok mindent vásárolnak, de boldogságot még nem sikerült... Nagyon találóan jegyzi meg a gazdagokra, pénzsovárgókra Carlyle, mikor azt mondja, hogy Európa összes pénzügyminisztere nem tudna boldogítani egy pénzügytitót.

Nézzük csak a szépséget..., vajjon a boldogság feltétele-e? A szépség az, ami az anyagnak formát kölcsönöz: az anyag köntöse. Az a boldogság, mely a szépség köntöse alá rejtőzött, olyan, mint a tavaszi rózsza. Csak egy pár pillanat, s hervadni kezd. A szépség felébreszti a vágyakat a boldogság után, de nem elégíti ki igényeit s következésképp nem lehet a boldogság örök forrása.

Igy vagyunk a szép komplikációival, a művészettel is. Ezekben sem találjuk meg. Hetvenöt év hanyatlott sirba fejem felett, - mondja Goethe, - s alig volt 28 boldog napom. Schiller keservesen panaszkodik önvallomásaiban: „Csak azt tudom, hogy fejem sivár, szívem üres, és hogy egyetlen egy nap sem voltam boldog.” Anatole France-ról feljegyezték, hogy állandóan rosszkedvű, elégedetlen volt. Ő maga pedig egyik barátjának ezeket írja: Ha bepillanthatnál a szívembe... megborzadnál. Nem hiszem, hogy volna a világon szerencsétlenebb ember, mint én. Sokan irigylik az én szerencsémét, pedig én sohasem tudtam, mi a boldogság, egyetlen napig, sőt egyetlen percig sem.” „Viszont Tauler az ő boldúsáról feljegyezte, hogy mindennap boldog volt... Tehát a művészet is csak száraz fa: a boldogsághoz nincs életet adó nedve...

Nézzünk végig a tudósok hosszú során, kik tanulmányaikkal, felfedezéseikkel az emberiséget megörvendeztették, kik a művelődés és előhaladás zászlaját magasra emelték. Kérdezzük meg: boldoggá tette-e őket a tudományuk, felfedezéseik, találmányaik?

Hát akkor hol és miben találjuk meg?

Szent Ágoston azt mondja: „Id ergo, quod minus Deo est, ipsum implere non potest...” ami kevesebb az Istennél: le-

gyen az szépség, gazdagság, hírnév, műveltség, tudás... Nem képes a szívet betölteni. III. Fülöp halálos ágyán ezeket mondta: „Huszonkét éven át viseltem a királyi jogart és az egész világ boldognak tartott. Mennyivel boldogabb lennék most ha mint remete töltöttem volna el az életemet s nem mint király.” III. Pál pápa pedig: „Tíz éven át voltam pápa, az egész keresztény világ feje, ma azonban jobban örülnék, ha kapucinus fráter lettem volna s nem pápa.”/Alverna felé. II. k.55.1./ Lám még a királyi korona, királyi jogar sem teszi boldoggá az embert...Vajjon a munkában megtaláljuk-e.

A buvár, ha gyöngyöt akar halászni a tengerből, nem marad a felszínen, nem halászik a habokban, hanem leszáll a tenger mélyére. Ha boldogok akarunk lenni, - amennyiben ez lehetséges a földön,- akkor ne az élet felületén, hanem annak mélyén keressük...nem künn a nagy világban, nem az utcák nyüzsgő zajában és nem a szalónok sima parkettjén; avagy a tudományban, művészetben, a társadalom egyik vagy másik bálványában, hanem önmagunkban...saját lelkünkben. Drága-gyöngy a boldogság; de ezért munkálkodni, fáradni kell sokat. Carlyle mondja: a legalacsonyabb munka is harmóniát kölcsönöz a léleknek. S vajjon ki tagadhatná le a boldogságot attól az utcaseprőtől, ha megengedjük a milliomosnak, ki fényben-pompában fürdik s nem a porban, nyomoruságban tölti életét, Láttam egy,nap hevében izzadó, kenyérkereső kötöröt, ki énekelve végezte kemény munkáját. Feléje tartottam, megszólítottam: „Milyen jó kedvvel végzi a munkáját jó öreg!” Mire ő mosolyogva felelte: „Nehéz a munka, mellyel kenyéremet keresem s hogy ne érezzem terhét, dicsérem a szép Szűz Máriát.”

Aki dolgozik, minden kötelességét teljesíti, aki nem kívülről vett cicomával, hanem lelke tartalmasságával és a számára kijelölt kötelességek teljesítésével ad értéket az életnek; aki dolgozik úgy, hogy abba a munkába beleöntse egész lelkületét, felemelt fővel jár az élet tövises utain; aki megsebzett vállain tovább cipeli az élet terheit, keresztjét, s a lelke mégis vidám, tud dalolni, énekelni, mosolyogni, az élet gyalogösvényén a boldogság csörgedező for-

rása felé közeledik.

A szív osztályrésze,- a költő szerint - e földön a küzdés; e nélkül nincs győzelem, szenvedés nélkül nincs jutalom; jutalom nélkül nincs boldogság. A szív pedig boldogságra van teremtve: keres, kutat, fárad, mindent feláldoz, mindent megpróbál, mindenre kész, hogy e nagy, minden más-sal felérő kincset birtokába kerítse.

E földön - a mese és a valóság szerint is - csak párányi rész jut a boldogságból. Ez az Isten akarata. Ha a boldogság túlaradó érzését árasztaná szívünkbe, akkor a gőztől tulfeszített kazán sorsára jutnánk. Örök célunk szempontjából sem lehetünk részesei a teljes boldogságnak itt a földön: hiszen felesleges volna akkor az örök cél. Ha szívünk nyugalmat találna, nem vágyódnék az örök boldogság után, mert itt elérhetőnek vélné. A Gondviselés úgy alkotta azt az ökölnyi nagyságu husdarabot, hogy amíg vándorlunk a földön, vágyódjunk ugyan a boldogság után, de tökéletesen soha el ne ér-hessük. A boldogságot e földön kell kiérdemelnünk, megszerez-nünk a jövő számára. Isten akarata szerint a boldogság ki-érdemlése: az élet keresztjének hordozása s az a tudat, hogy most szenvedünk, fáklyát gyújt, hogy egykor örök jutalmunk legyen, mint munkánk és fáradságunk gyümölcse.

Vajdahunyd.

Fr. Ignác.

Bármikor hallottam az öreg Gárdonyiról, az „egri re-
meté”-ről, mindig bizonyos öröm s szent büszkeség töltött
el. Mint egrinek volt alkalmam őt többször látnom, pedig igen
ritkán ereszkedett le a magas vár szinte megközelíthetetlen
sánci fészkeből. Sőt abban a hallatlan kitüntetésben is ré-
szesültem, hogy egyszer, mivel társaimmal rossz fát tettem
a tüzre / a rossz-fát itt nem mondhatom el! / botjával ugyan
csak megzavart. Igaz, akkor is debogott a szívem, de a fé-
lelemtől, most azonban az örömtől! Ha pedig meg is vert vol-
na, talán akkor nem, de most annál inkább örülnék! Fur-
csa, még a verésnek is lehet örülni; igen, csak az a kér-
dés, kitől jön! Ha pedig láttuk, hogy közelodik, szent tisz-
telettel húzódtunk a falhoz, míg mellettünk elhaladt, és
egymasnak gyermekies boldogsággal, de nem elég halkán susog-
tuk: Gárdonyi. Gárdonyi bácsi, a mi fekete és kedves Nátsa
cigányunk ismerője, Durbints sógor és Göre Gábor bíró ura-
mék falujának a tanítója: ö.m.a.f.! Talán meg is hallotta
suttogásunkat, s jó szivéből mosolyt csalt ki gyermekeke-
désünk...?

Szemlesütve járt. Nem nagyon nézdegett, szemét csak
arra használta, hogy el ne essék. Az arcáról meg az utcán
is letükröződött a gondolkodás szépsége és az önmagával va-
ló elfoglaltság s elmerülés fénye.

Filozófiai tanulmányaim közben többször szobakerült
az ö b i z a r r f i l o z o f i á j a, s egyéb különös
nézetei. De csak érintettük: Buddhizmusa, lélekvándorlása,
stb. csak sejtelem volt számomra. Ezért a már akkor eltö-
kélt szándékomat, t.i. hogy mihelyt alkalmam lesz utánanézek
de csak filozófiai szempontból, most hosszú munka árán, gon-
dolom megvalósítottam. Igaz, az eredeti célnál nem álltam

meg, s így többet nyujtok Gárdonyi filozófiájánál. Tanulmányom közben ugyanis több szempontból figyelni már nem jelentett nagy munkatöbbletet.

Gárdonyi lelkével foglalkozom tehát még pedig 1./ azért mert Tolsztoj után az ő egyénisége az, mely valami különös, nem is tudom magam kellően kifejezni, sejtelmesen szimpatikus hatást gyakorolt rám: szeretem őt! 2./ hogy tiszta ismeretet szerezzek róla; 3./ hogy a kedves testvéreknek, kiknek sem alkalmuk, kedvük és idejük sincs az effélék tanulmányozásához, bemutassam Gárdonyi világnézetét, mely könyveiben szétszortan él.

Ugy gondolom, hogy az ő gondolatait minden papnak ismernie kell! mert könyvei ma még igen kedveltek, s a hatásuk...Ezért, ha valaki bizarr nézeteinek fejtegetésében nem is tud gyönyörködni, ne nézze fölöslegesnek a tanulmányt, mert e sorok olvasása arra a praktikus konkluziora is vezet, mely különösen nekünk papoknak szól: ha már pártolnunk kell is a magyar ipart, nekünk azonban nem kell terjesztenünk azokat a könyveket, melyekben bénító eszmék, elcsusztalt valóságosság, és az egyéni szubjektív erkölcsiség magvai találhatók föl, ha mindnyárt magyar tulipánokkal is díszesek! Természetesen az ő könyvei sem mind ilyenek: számbaveendő értékei épen nem jelentéktelenek.

Többféleképen járhattam volna el fejtegetésem folyamán. Gárdonyi világszemléletét adhattam volna ugyanis, hogy nézeteit bizonyos szempontok köré csoportosítom. és saját szavaival, miként most már ismerem, leírom. Így bizonyosan sokkal eredetibb lett volna dolgom, és az előadás gördülékenyebb. De nem ezt a könnyebb módot választottam, hanem a darabosabbat, a dögösebbet: értem itt a gyakori idézgetést. Több szempont kényszerített erre! Ugyanis nem szándékom Gárdonyi gyönyörű nyelvezetét, melynek magyar s művészi szépségeivel föltétlenül elbűvöl mindenkit, külön ismertetni; nincs szándékom a kevéssel is sokat mondó szűkszavú Nester csodálatotkeltő mondat-füzéseit előtárni. Az sem célom, hogy mese-szövegét külön bemutassam, fantáziájának gazdagságát feltárjam. Tullónék akkor is a célomon, ha a nyelv tudatos s geniálisan művészi használatát bogozgatnám, vagy ha az ő egy-

szerü, tiszta, csendes falusi népe iránt való s z e r e t e -
t é t festegetném. Sőt még akkor is, ha kiváló megfigyelő-
képességét, lelket analizáló szellemét rajzolnám, k. O.-im e-
lé. Az ezekkel való foglalkozás, ha csak röviden tennék is,
hosszura nyujtaná a témát, s könnyen elvesznék a részletek-
ben; másrészt pedig ezeknek az elhanyagolása annyit jelenté-
ne, mint Gárdonyi iroi gloriájának a sötétségbe való meríté-
se, eredetisége finoman kék hamvának durva letörlése. Ha eze-
ket, amik Gárdonyi kezében eszközök, lasszók voltak, nem mu-
tatnók be, nem értenők meg, legalább is helyesen, azt a nagy
olvasótábort, melyet épen ő nagyráoszt ezekkel tartott fogva.
Tehát nem hanyagolhatjuk el! Ezért ugy cselekszem, mint az
az órás, ki a már meglevő részekből új órát rak össze. Igen,
egy világszemlélet szétszedett részeit kell összeraknom, me-
lyek műveiben szétszortan hevernek, és harmoniába fonom,
hogy így megláthassuk azt a „látoszöget”, melynek segítségé-
vel Gárdonyi egységbe hozta nézeteit.

Igy természetesen döcögösebb lesz a tanulmány, miként
már mondtam: szemelvények tömegének is nevezhetném. Csak
igy gondoltam elérhetőnek a veszteség kikerülését: idézetek
gyakori használatával. Fig mi egyrészt ugyanis filozofiai esz-
méit bogozzuk, másrészt ugyanakkor gyönyörködhetünk lüktető
nyelvezetében is, és érezni fogjuk szavainak illatát, melyek
a rétek vadvirágainak leheletében, a bájos ibolya sohájában,
az erdő elbűvölő gyöngyvirágainak illatában fürödtek meg. És
az idézetekből mindenki megítélheti állításom igazát!

Hogy ezek a preludiumként előre bocsájtott tételeim meny-
nyire ütök meg az igazság mértékét, s vajjon sikerült-e Gár-
donyi lelket, világnézetét bemutatnom, ennek az elbírálását
k. Olvasóimra bízom!

Mindenekelőtt az a kérdés merül fel, vajjon volt-e Gár-
donyinak világnézete? Ismer te-e önmagát? Volt-e neki láto-
szöge, „mely alatt a földet, a földi életet s az emberek a
földi életben megoldando föladatait nézte?

Jo szem, jo tükör, hü kép, igaz világnézet. É nélkül em-

ber a szó igaz értelmében nincs. Ha látunk és értünk...akkor föltaláltuk magunkat. Valóban mi volna szükségesebb, minthogy megértsük önmagunkat."/1./

De kérdés, vajjon foglalkozhatik-e olyan ember magával, aki valóban remeteéletet élt, mint ő? Tudomást vesz-e a világról? A történelem ütőerén tartja-e kezét? Értheti-e a lélek-mélyiségeit?...Ezekre a kérdésekre az ő szavaival felelhetünk:

„Sokan azt vélik, hogy aki visszavonultan él, nem történik vele semmi. Pedig dehogynem. Az emberi lélek nem olyan, mint a befagyott tó a magányában sem. Sőt éppen a magányban bontakozik ki, mikor csakis magával foglalkozik.

Aki visszavonultan él, nagyobb világokat fedez fel, mint aki utazik. Csatakat él át, födrengéseket, s egy-egy történelmet, amely a lélek világtörténelme. /2./”

Ilyen állapotban valóban nagyon is hajlando az ember az önmagával, és a nem önmagával való foglalkozásra, s így önismeretre jut és világnézetre könnyen tesz szert. Gárdonyinál is megvolt mind a kettő, ha talán ferdén is, sőt meg kellett lennie, mert: „Mit ér az élet, ha az ember nem érti meg önmagát, -ha alét óceánjában tekintve nem látja meg ábrázatát, -ha a végtelenbe, ha a mindenségbe kiáltva, elvész hangja, szava, s nem kap feleletet aggódo kérdéseire.”

„A világnézet az ember öntudatra ébredése. Csak a világnézet kialakításával kezdődik az ember; addig az ember csak név, csak szám, de nem lélek. Világnézet pedig ott kezdődik, hol az a valaki, ki a világot nézi, észreveszi, hogy ez mind nem ő, hogy ez mind más. S milyen idegen az a furcsa más! Mialatt nézi, elkomolyodik, mert kezd látni valamit, amit addig még nem látott soha, kezdi látni a napsugaras, mosolygó, virágos szűk földön a néma, relytélyes sphynx vonásait.”

„A sphynx oly komoly, oly fönséges, oly idegenszerű, pedi a neve oly közönséges, oly köznapi, oly egyszerű: világnak létnek, életnek hívjuk."/3./

Ha valaki, úgy Gárdonyi volt az, -majd látni fogjuk, -aki mindezekkel tüzetesen foglalkozott, észrevette őket, szembenézett velük. Feltört lelkéből a -nagykérdés, a világprobléma, -melyre felelni kell mindenáron! „Minek élek? Miért dolgo-

zom? Nem volna-e jobb elfujni a gyertyát, mintsem megvárni a-
mig tövig ég." /Egy szál drót./ Szembenéz e kérdéssel, s für-
készti a feleletet, mert: "Emberi természetünk legmélyéből ön-
tudatlanul tör elő a vágy, önmagunkkal s a környező világgal
valahogyan tisztába jönni. Csak a felületes gondolkodás, se-
kélyes kedély s gondolkodásra rest lélek tud kitérni azon szük-
ségesség elől, hogy önmagára s a világra ráeszméljen, és esz-
mélődésének eredményét programá, egységes képpé: világnézet-
té alakítsa." /4./

Hogy meglátásaiban elhajlás történt, hogy feleletei
diszsonánsak, ennek okát majd látni fogjuk. De nem is baj a
ferdeség, hiszen: "Árminth alakítjuk pedig ki a világot önma-
gunkban, ha sötétben ha derülten - mondja Prohászka püspök -
mihelyt képet teremtettünk róla, van világnézetünk." /5/.

"De a világnézet nem költészet, nem elhelyezkedés egy
képzelt világba, nem pillanatnyi boldogságos érzés, melyért
nem jár felelősség, hanem ellenkezőleg a lehető legtárgyila-
gosabb, legreálisabb elhelyezkedés a világrendben s egyuttal
annak megfelelő öntudatos cselekvés.

A világnézet az egész embernek, gondolatainak, érzése-
inek, tetteinek harmonikus egysége, egy legfelsőbb célnak
megfelelőleg. A világnézet az egyéniségnek visszahatása a küli-
ső benyomásokra. Az ember önmagára eszmél, hiányokat fedez
fel önmagában, hiányokat a környező világban; ezeket kitölte-
ni, a sokaságot egységre hozni, az érthetlent értéssé ala-
kitani, célja a világnézetnek." /6/.

A világnézetből fakad a lét nagy problémáinak a meg-
fejtése, vagy legalább is a megoldando kérdéseknek elégséges
felelete. Kinek milyen az élete, lelki diszpozíciója, szel-
lemi hurjainak zengése, olyan a világnézete! Kinek milyen a
világnézete, olyan lesz a bölcsellete is. A világszemlélet és
filozófia, bölcsélet, ha nem is egy és ugyanaz, de rokonok!
Bölcséletnek a világnézet adja meg a színét. Napsütéses világ-
nézet, derült bölcsélet; sötét világszemlélet, sötét bölcsé-
let!...

Tehát Gárdonyinak is volt világnézete és ennek megfe-
lelő filozófiája. E szemszögből ad feleletet a megoldando
kérdésekre! Azonban, hogy milyen volt a világnézete, nem

most, hanem az értekezésünk végén szögezzük le!

Nézzük tehát mindezeknek az előrebocsájtása után milyen sajátos látószögéből kifolyólag a bölcselete. Hogyan gondolkodik a növény-, s állatvilágról? Miként vélekedett a csillagok- s annak lakóiról? Az ösztönről és a házasságról mi volt a véleménye? Buddhista volt-e, vagy más valláshoz tartozott-e? Miként vélekedett az emberi lélekről és annak vándorlásáról? Hogyan szerepelnek nála a katolikus egyház szolgálói? stb.

Ezekről szándékozom hosszabban-rövidebben írni. Igaz, ezen kérdések tárgyalásával nem meritem ki Gárdonyi lelki világát, nem rajzolom le teljesen, de úgy gondolom, ennyi is elegendő a kitűzött célnak az elérésére, mert a többi szempontok és nézetek ezekből már kikövetkeztethetők! Amely műveit legfontosabbnak tartottam, azokból hozok idézeteket, mégpedig olyanokat, melyek az író gondolatát leginkább, leg-hűebben fejezik ki. Többi műveire pedig csak hivatkozom alkalom adtán, jelezvén, hogy ugyanazon gondolatai itt is ott is megtalálhatók!

I.

NOVENYVILÁG.

1. Virágok.

Midőn Gárdonyi lelkét be akarjuk mutatni, lehetetlen, hogy legelőször lelkének ne a legbájosabb színét, szeretetének legkedvesebb tárgyát, fantáziájának birtokosát, azaz ne a virágokat mutassuk be!

De nekünk, Szent Ferenc fiainak is többször kedvesek lesznek a következő sorok, mert Atyánkra emlékeztetnek. Sőt gyakran mintha csak Őt hallanok, amint a virágos Umbria hegyeit és völgyeit járja; beszélget a virágokkal, elmélkedik róluk, és általuk az Isten végtelen gazdagságához emelkedik.

A virágot nézzük, mely Gárdonyi szerint: „Az Isten leg-
szebb teremtése. Szébb mint az ember, szébb mint az állat,
szebb mint a csillagok.”/7/. Igen, szébb ezeknél a virág,
mert: „A csillagok az Isten erejét tárják előtt a magasban.
Az állatok a Teremtő találékonyságának sokféleségét. A vi-
rág gyönyörű képzeletét.”

Ha a virágokat látja, szíve megtelik a boldogságtól.
Ha róluk beszél, lelkének legandalítóbb zengését szenteli
nekik! Kora tavasszal, midőn még a hó rongyos foszlányai itt-
ott fehérlelenek, sőt még korábban ő már kint jár a természet-
ben, az Isten csendes templomában, Az erdő völgyeit járja,
mely még csendes ugyan, de már feszül az élettől, a napsu-
gárt szomjazó, feltörni készülő akarattól. Az élet lehele-
te immár bontogatja szárnyait, szépségeit fagyos, hideg rö-
gök alatt, Gárdonyi lelke ezt érzi, azért sóvárogja s üd-
vözli a márciust, mint a tavasznak feszlő bimbová alakítóját:

„Köszöntelek kedves szép március! Ibolyaszagu, langyos
leheletedet érzem már a levegőben. Zöld szőnyegeidet látom
már kiterítve a halmokon. Itt-ott fehérlelenek az árnyékos
mélyedésekben a tovamult télkirálynak elhagyott rongyai, de
a napot már te emeled az égre, s a földön már a te lábad
jár. Is a te lábad nyomán kiszöldül a fu, és előkéklik az i-
bolya.

Kedves hónapom vagy te nekem. Te vagy az egyetlen, a-
kit hívunk és akitepedve vár mindenki. Felőled álmodoztam
én is a télen a kályha mellett és a tűzből méltázva tünődtem;
hol vannak virágaid? hol vannak madaraid? mit csinál most a
fecskek? és mit csinál most a golyánk?” /Március./ Az élet
hullámzó elevensége, megcsodálható szépsége a bokrok előtt
térdre kényszeríti őt. Térdre a gyöngyvirág, a hóvirág, az
ibolya!

Kertjében is a sok mindenféle közt külön ágyakat tart
fönn számukra s sajátkezűleg neveli őket. Midőn pedig már
minden csodálatos pompájában díszlik, kertajtájából elgyö-
nyörködve nézi a titokzatos élet birodalmát: „Micsoda sokadal-
ma ez itt az életnek! Nincs a földön egy tenyérszerű térség,
amelyen valami növény meg ne vetette volna lábát. Ezernyi

er rejtelmes élet emeli itt az ég felé a lombjait meg a vi-
gait; táplálkoznak a földből, isszák a harmatot, várják
napot reggel, az éjjeli árnyéket este. Az ágak meg a leve-
k érintik, takarják, nézik egymást. A virágok ide-oda for-
tják fejüket, hajladoznak, mint a susogo leányok. /Kék pil-
l./

Majd közéjük megy, mert szeret köztük tartózkodni. Köz-
közben elméláztat a gyönyörű tündérekkel, leányokkal vo-
tkozásba hozott fehér szegfű. Tele tudóval, mámoros lélek-
l szivja, szagolja élvezi illatukat. S lekével keresi azt
csodálatos helyet, világot, honnét származnak és azokat az
szetéseleket, melyekből ily finomság varázsolódik elő.

- „Honnan szerzi a virág, -ugymond- azt az embermámorító
sodásán édes illatot. A földből hozza? A harmatból issza?
A levegőből szivja?...

A világ minden tudosa vállat vonhat itten. Legfeljebb
zt mondhatja:

- Veszületik.

Az emberrel veszületik a lélek. A virággal veszüle-
tik az illata."

De Gárdonyit nemcsak az illat bölcsője, hanem a kopor-
soja is érdekli.

- „Hova lesz az illat a virág elhervadása után?" Es kér-
léssel felela kérdésre:

- „Hová lesz a lélek az ember porbatétése után?"...

„Felszáll-e mindakettő ahonnan származott? vagy új meg
új alakot vált, mint a gondolat? Talán ez a sok minden nem
is egyéb, mint gondolat: az Istennek egymást követő gondolatai,
amint térben és időben megvalosulna, szüntelen megvalosulnak."

Egész életén át e tiszta ártatlan, érintetlen lények
szeretetét hinti az emberek szívébe, de leginkább tanítósága-
slatt a gyermekek, a szintén életbimbók, fakadó virágok lel-
kébe, mert meg volt győződve, hogy: aki a virágot szereti,
rossz ember nem lehet!

Nézzünk egy igazán kiváló esetet, mely szépségével, egy-
szerűségével mindenkit meglep. Hogyan leheli növényékei lel-
kébe ezt a szeretetet. A Tulipán-ban ezt a ki epizódot talál-

juk. A tanító a nyolcéves második osztályba járó Eszter leánytól kérdezi:

-„No, mi ez Eszter? ismered-e?

-Tulipán- felelé mosolyogva.

Es atekintete gyönyörűdégbemerülten áll a virágon.

-Szereted ezt a virágot?

-Szeretem.

-Hát csokoládé meg szépen!

Természetesnek találta az engedelmet. Hiszen mindennapi valami, hogy a kis leányok a tavasz kinyíltával bokkrétát hoznak az iskolába és csokolgatják, meg egymással is csokolgatják. És a leány odament az ablakhoz, lábujjhegyre állt és a szemét félig lehunyva, csokot lehelt a tulipánra."

A természet szeretete s diszeinek szinte imádata csendül ki szavaiból, melyekkel a legszebbekről beszél, és susogó énekként olvad össze a napsütéses tavasz fuvallatának zizegésével: rügy, bimbó, virágfakadásával. Erzelemi-világa hullámzik ezeknek szemléletekor, gondolatai forrásvizekként bugyognak elő és megfélekedzik a földről, mert lelket lát, szép lelket élvez, melyek idegen, más, de szép világból valók.

"A ti lelketek /ibolya!/-igy kiált fel,- valami ismeretlen világba mámorit, ami nem hasonlít, sem a keresztény, sem a pogány tulvilághoz, de ezeknél bizonyára szebb és igazabb."/8./

Csodálja s jobban szereti őket mindennél. megáll előttük, ragyogó szeme a végtelenségbe mered, lelkét a szép illeti, velük érez, róluk gondolkodik és beszél...

"Mikor az Isten a csillagokat teremtette, az ereje alakult ki a csillagokban. Mikor az embert teremtette, az értelmé dolgozott. Mikor a virágot teremtette, játszott a Teremtő.

De hátha nem játszott? Hátha azok tökéletesebb teremtsékek, mint mi vagyunk. Talán éreznek, talán gondolkoznak és beszélgetnek, ők is a maguk módja szerint. Talán arról is beszélnek, hogy mi milyen együgyű, loto-futok és milyen gondokkal barázdált arcuak vagyunk. Talán arról beszélnek, hogy nincs szebb és jobb állapot a világon, mint nézni az eget ,

szeretni és elmélkedni, gyümölcsözni és elmulni és megint újraszületni, élni az ég alatt. Élni és élni, napsugárban, holdfényben, illatban, harmatban, boldogságban. S meghalni szent és nélkül, az új tavasznak, új életnek reményében.

Ki tudja hogy van? Az Akadémia sem tudja. A Természettudományi Társaság se tudja."

Ilyen az ő nyelve, ez az ő gondolatvilága. Ezen idézetek által már meg is mutattuk az egész gondolatvilágát. A következőkben nem sok újat ad, hanem a főtebbieket csak más alakba önti, érzelmei más formában nyilvánulnak meg. Tehát lelke hullámszerűen elötte, s itt-ott új vagy régi gondolat csillan meg új színompában, mint a kék tavak hullámai fölé kiugró hajó. ezüstös teste a lenyugvo nap fényében. De ily gyors változás ellenére is nagy és különös lelke ismertté lesz előttünk. A legszebb részleteket fogom adni, de szépségben a többi sem marad sokkal hátrább. Itt figyelhető meg leginkább legnagyobb kincse: a megfigyelő képessége is, Lehetőleg szöveg szerint adom, s közbevetett mondatokkal nem igen fogom gondolatmenetét zavarni.

1/ Gárdonyi napsütéses májusi délután az erdőnek patyolatzöldbe öltözött bokrai alatt gyöngyvirágra bukkant.

"Itt térdelek - írja - egy kis fehér virág előtt, amely a bokrok árnyékában rejtőzve valami csodásan finom és édes illatot lehel.

Nem tudok betelni ezzel illattal és a nézésével. A gyöngyvirág a rejtelmes gyöngyvirág, az én gyönyörűségem.

Minden más virág kitér a szépségét és az égbe néz! Egyik a napot imádja, a másik a holdat, a csillagokat. Ez az egy a bokrok csöndes árnyékában rejtőzik és zöld kis palástja alatt alázatosan meghajol, mint az imádkozó menyasszony.

Mért néz a Heliotrop a napba? Mért néz a csillagokba? Mért ébred a vizi rozsa hajnalban? Mért zárja be kelyhét a mák napszállat után? És mért hajlik a gyöngyvirág a föld felé? Mért nyilatkozik bennük az a sokféle vonzalom, -ha a virágoknak lelke nincsen?

A Teremtő, aki a mindenséget milliárdnyi életformába

népesítette meg, csak egyféle lelket tudott volna teremteni?
Csak épen nekünk teremtett volna lelket?

Fénysugarak törnek elő a biblia első és második fejezetéből. A Názáreti Bölcs minden szavát is tiszteletembe foglalom. De hogy az élő teremtmények között csak az ember hordoz lelket.../9/.

Talán jutott az Isten leheletéből máshova is a Paradicsomban.

Talán jutott az állatnak, jutott a virágnak is?

És ahogy az ember megérti egymás lelkét, az állat is megérti egymás lelkét, a virág is megérti egymásnak a lelkét. És az Isten megérti valamennyit.

Az ember mindenre, amit nem lát, nem hall, nem érez, azt mondja: nincs. Pedig csak azt kellene mondania: nem tudom.

A n i n c s vakság.

A n e m - t u d o m imádság.

Hogy mondhatnám azt, hogy a gyöngyvirágnak nincs lelke, mikor látom, hogy él, szereti a földet, a bukkfák árnyékos erdőit, a csendességet. Látom szűzies rejteződést, angyali alázatosságát. Érzem mámorító leheletét. S arra gondolok, hogy ő is néz engem, néz fehér szépségében, ártatlan nyugodtan, mint ahogy a napot, a holdat, a csillagokat, meg egymást nézi a sok mindenféle virág. És az ő ude, tiszta alázatos szépségét bámulva, rajtam valami édes szent megértés ömlik által...Lehet, hogy a testet levethozve tovább élünk a földön, mint a tűzből felszálló fény, virágból felszálló illat. Ki tudja, nincs-e épen olyan még nagyobb életvilág a láthatatlanságban, nincs-e ott is ember, állat, virág, nincs-e ott is számokban le nem írható sokasága az élő millió fajtának, mely ott is végtelen időben folyton hal és folyton újra születik.

Én az emberfajta e láthatatlan élőket érzem a virág illatában, a szellőben, a fényben, a sötétben, a zenében, a tűz lángjában, a csendességben. És a gyöngyvirágot csókplva őket csókolom."

Annak a bizonyítására, hogy Gárdonyi mennyire szeret-

te a virágokat, és gondolatai is mennyire hasonlóak, különösen a gyöngyvirágról, másik művéből hozok idézetet.

„És a gyöngyvirágok, a szemérmes, üde gyöngyvirágok, az erdő virágnépének fehér kis szűz leányai, félénken és alázatosan hajolnak meg a széles zöld levélpalást alatt: némán várják a vőlegényt, akit mi nem ismerünk.

Valahányszor a gyöngyvirág illatát érzem, mindig valami csodálatos álomféle mámor fog el. Az erdei tündérek meséit ilyen mámorban álmodta meg az emberi fantázia. Tündérek nincsenek, mint ahogy mindenről azt mondjuk, hogy nincsenek, amiket nem látunk, de hát elhinné-e valaki, hogy van ez a csodás finomságu, szüzies édes illat, ha soha nem érezte? Ha olyanok az angyalok, mint aminők a keresztény képzelet festi őket, a lelkük nem lehet más, csak a gyöngyvirág illata. Behunyom a szememet és boldogan szívom ezt a tiszta, édes, mennyvilági illatot. Elméből eltűnik a föld képe és minden földi gondolat; új lélek költözik belém, testem sincs többé, a gyöngyvirág lelke másvilágba lengeti egy pillanatra az én lelkemet, másik világba, amely csupa titok, csupa finomság, csupa boldogság.”/Virágok és bogarak/

Ott áll az erdő árnyékán a széles zöld levélpalást alatt „angyali alázatossággal meghajolva. Fehér szépségben áll a lombok árnyékos boltozata alatt. Áll és várakozik.

Kit vár? Kinek született? Tudja-e, hogy van? Tudja-e, hogy bubájos? Tudja-e, hogy az ember elgyönyörködve nézi?

Nincs felelet. A virág titok. Embert elméje az ő életvilágába be nem hatolhat.”/10/.

S nem elég neki a próza, hanem lelke érzelmeinek rezgését, szeretetének hullámzását, szellemiséget megragadó gondolatait, külső, fátyolos ruhákba öltözteti, szavakba önti, mondatokba vési. Ezeket, jobban mondva egész lelkét harmonikusanzengő sorokba, ritmikusan pattogó szavakba fonja, versbe formálja. Helyből aztán gyöngyvirágos finomsággal zsong fel mindaz, mit érezni, gondolni s mondani tud egy finoman érző lélek: szeretetének tárgyáról.

„S kívánom látni minden esztendőben,

...A tavaszt, a föld virágébredését...

S fokép szeretnek egyszer minden évben /11/

erdőbe szállni május közepében,
Mikor a fa már lombba öltözött,
S a gyöngyvirág nyílt a fűvek között,
A gyöngyvirág, a fehér gyöngyvirág,
ez az üde alázatos virág,
amelynek tiszta szüzies havát,
tündérialomba ejtő illatát
boldog mámorban uszva bámulom,
s szemem lehunyva hosszan csókolom."/12/.

2/ Ezután halljuk, hogyan beszél a didergő, a reszkető hóvirághoz. Mennyivel más érzést csal ki ennek látása lelkéből. Keserves sorsában az emberi lélek vergődését érzzi. A szenvedés, a vágy, az ösztön megnyilvánulása az egész mindenségben egyforma.

„Elgondolkozva nézem a bájos kis virágcsoportot.

Milyen különös, hogy van élet öntudat nélkül és van vágyakozás érzékek nélkül! Mert mi más erő, ha nem a vágy készíti a kis hóvirágokat, hogy fölemeljék a fejükre nehezedő követ és kibujjanak a szabadba, a tündöklő kék égboltozat alá. Mi más, ha nem a vágy, hogy melengetődzenek a verőfényben, mint ahogy az ember, a beteg ember, aki egész télen át a szobában feküdt.

A virág meg az ember. Milyen különböző teremtményei az Istennek! És érzésük egy.

A kis hóvirágcsoport olyan nekem, mintha csupa anyátlan kishyerek volna,- a fekete föld kis gyerekei. Hiszen az emberfaj szülőttei is mind ilyen öntudatlanul jönnek a világra.

-Élni és élni! Ez az egyetlen törekvés.-

Miért? Nem kérdezi azt a világra érkezett. Az az erő, amely életre fakasztotta őt, csak fejlődni kíván, fejlődni akárhogyan is! Mohón szívja magába a meleget, meg a táplálékot!

-Csak élni és élni ahogyan lehet!

De ime mindenütt dermedt érzéketlenség: kietlen pusztaság a földön, hideg részvétlenség a kéklő magasságban."

3./ Nem hagyhatjuk el, az ibolyát sem, mely szintén

legkedvesebb virágai közé tartozott. Hiszen azt kívánta, hogy e kedves tavaszi bájoság még sirjába is elkísérje. Gondolatvilága az ibolyánál ismét más.

„Ha valaha kiderül, -írja- hogy csakugyan van átalakulás: élők átalakulása élőkké, -mert hiszen annyi minden kiderült már! - megfogjuk tudni, hogy aszöke leányok micsida rokonságban vannak az ibolyával. Talán akik életük márciusában halnak meg, azoknak a lelke kerül ide vissza! ibolya alakban, s azért olyan félelme, olyan titkos, olyan szemérmes, olyan édeslelkű ez a kék virág.

Nem tudom, mi az ibolya. Nem tudom még azt a citromsárga pillangót sem, hogy mi, melyik itt lebeg előttem és ép úgy szereti az ibolyát, mint én. Csak azt látom bizonyosnak, hogy a Teremtő sem a virágot, sem a pillangót nem az embernek teremtette. Hiszen ha nekünk teremtette volna, akkor nem ott volna a legtöbb, ahol az ember soha nem jár: a vadon erdőben, a néptelen vidéken. És nem teremne annyi sok, hogy millioszorosa több, mint amennyit az ember csak meg is láthat.

Az ibolya bizonytalán csak magáért van, és nem miértünk. És ha mi elpusztulnánk a föld színéről, mint ahogy annyi faj elpusztult már, a virágok világa maradna ez a föld és szebb lenne nélkülünk.

„A ti lelketek ibolya, valami ismeretlen világba mámorit, ami nem hasonlít sem a keresztény, sem a pogány tulvilághoz, de ezeknél bizonyára szebb és igazibb.”

És ő valóban vágyódott abba az ismeretlen világba. Vágyódott az elhaló ibolyacsokor kíséretében. Utolsó vágyát versbe szedi, mert „A próza nekem robot, -írja egyik helyen - sohasem örülök úgy- egy-egy regényemnek, mint négy jó verses-sornak. Ez a négysoros vers többet ér, mint a világ minden prózája.”

„Oh csak még egyszer jöjj el szép tavasz,
te enyhe napfény, zöldelő fűszál!
O csak még egyszer lássak ibolyát,
s hulljon arcomba meleg napsugár.
Hadd haljak meg egy tavaszi napon,
s a szívemre tegyetek ibolyát.

Mindegy, ha én már azt nem is tudom,
csak tegyetek szivemre ibolyát!" /12./

2. Fa.

Ezek után már be is fejezhetnők a növényekről szóló ismertetésünket, mert újabb gondolatot felhozni nem tudunk. Mégsem tesszük ezt. Még pedig azért nem, mert ismertetésünk mégis csak hiányos lenne, ha a fákat említés nélkül hagynók. De tesszük ezt azért is, mert ezekből, szinte folytatolagosan csendül ki az a közös gondolat, mely piros fonálként húzódik végig minden mondatán.

Mindjárt le is szögezhetjük: ha annyira nem is, mint a virágokat, de megközelítőleg szerette a fákat. Így nyilatkozik róluk: „Gyermekkorom óta csodálom és szeretem őket.” Egy fáról fogunk csak beszélni, még pedig arról, melyet leginkább szeretett: a jegenyefáról!

„Milyen különös fa a jegenye!-igy elmélkedik fölötte.- Olyan, mint a hallgató ember. Soha nem susog. Ha susog is csak úgy magának, mintha magában beszélne. És soha nem hajlik. És soha nem néz alá, csak mindig föl az égre. Mit néz mindig az égen? Akkor nem tudtam elgondolni. Hanem itt Pesten már értem. Milyen boldogság volt az eget látni! nappal a felhőket a levegő tiszta óceánján, éjjel a holdat, a csillagokat, a fényes mindenséget, a sötétkék végtelenségben.

De csodálatos nagy titok a mag! Hogy abban a kis fekete almamagban benne lehet egy ilyen nagypiros golyókkal ékes fa! A jövőidők almafája. De nincs másképpen! Benne van, benne! Ha nem volna benne, hogy jönne ki belőle?

Talán a fölöttünk tündöklő csillagvilág is ilyen apró mag volt valamikor az Isten markában. Egyszer csak beledobta a fekete semmiségbe, s azt mondta:

-Legyen!

Miért születik a fa? Hogyan él és hogyan hal meg? Tud-e magáról valamit? Ha tud, bizonyára azt mondja magában:

-En fa vagyok, földhöz láncolt rab. Itt születtem, itt élek és itt halok meg ezen az egy helyen. Ti pedig, akik a-

latam jártok, ti törpék, ti emberek vagytok. Odamentek, ahova akartok. Es én mégsem cserélnék veletek, mert nekem két anyám van: a föld, meg a nap. Es mindakét anyám holtomig szeret engem.

En valamennyi fa között mégis a jegenyefát szeretem legjobban, Sem árnyéka, sem gyümölcse, tudom, de van valami az ő egyedülvalóságában, hajthatatlanságában, fölemelkedettségében, ami tetszik nekem.

Ha meghalok, azt szeretném, ha egy j e g e n y e f á t ültetnének siromra. Nekem kedves az a gondolat, hogy egykor jegenyefa leszek és állok, mint éltem: magányosan, hallgató lombokkal, folyton az eget nézve: nappal a felhőket, éjjel a holdat, csillagokat." /13./

"Gárdonyinak e virágrajzaiban /mi csak egy-kettőt vetünk belőle/ úgy vélem több illat, üdeség, költői lélek van, mint tompa összes virágregéiben. Gárdonyi e rajzai mintegy átvarázsolják a természet e legköltőibb jelenségeit teljes mivoltukban a papírra; hozzájuk képest a Toppa nehéz tanulságok alatt görnyedező szegény virágocskái legjobb esetben is a gondosan kidolgozott, de élettelen, illattalan festményminta alapok benyomásait teszik. Gárdonyi e lapjai prózában is költői művek ama verseknél." /Várdai Béla dr./

Gárdonyinak följebb idézett soraiban nagyon szépen domborodik ki geniális megfigyelő-képessége, s megfigyeléseinek rövid mondatokba való öntése. Fontosak a főntebbi sorok bölcséleti s világnézeti szempontból is: közelebb visznek lelke megismeréséhez, mert már ezeknél megkezdődik a lélekvándorlás, átalakulás stb. k ü l ö n ö s nézeteinek fonalaikat szövögetni, melyekkel ezután méginkább fogunk találkozni!!

Jegyzetek. 7. t. / Gárdonyi Géza: Mai csodák. Es a többi k ü l ö n nem jelzett idézetek is e művéből vannak véve! - A virág valóban szebb teremtése lehet az Istennek, mint az em-

ber, ha a lelkét megszentelő-kegyelem nem ékesíti. Különb...
/1/ Prohászka Ottokár: Diadalmas világnézet.1903,Esztergom.
12-17.l. /2/ Gárdonyi Géza: Bibi. Regény... /3/ Prohászka
O.:U.o.17-35.l. /4/Hetényi Gyula:Religio.1916.é.f.1025.l.
/5/U.o.20.l. /6/Hetényi Gy.:U.o.1026.l. /8/Talán nem kell
komolyan vennünk Gárdonyinak e kijelentését. /9/ Az Ur Jé-
zus sohasem tanította, hogy c s a k az emberek van lelke.
De, ha e m b e r i lelkét keres ott, ahol nincs, akkor a
„Názáreti Bölcs" tanításával összeütközik! /10/ A Hatalmas
Harmadik c. regényében egészen hasonló rész található.
/11/ Utra Készülés.1921.dec.27. Ebben a költeményben halála
után való állapotáról beszél. /12/ December.1897.c.költ.
/13/ Ugy tudom az iro e kívánatát még nem teljesítették.

/ Folytatjuk/.

Fr. Kolumbán.

A pozsegai szerb püspök is adót követelt a katolikus néptől, még a ferencrendi zárdáktól is, s midőn ezt megadni vonakodtak, 1670-ben feljelentette őket a budai pasának, ki a szerzeteseket fogságba vetette és csak nagy váltságdíjért bocsájtotta szabadon. Később ugyanez a püspök ugyanilyen címen bepanaszolta őket, s ekkor többen közülök nehéz láncra verve Konstantinápolyba hurcoltak./18/

Cyryll, konstantinápolyi patriárka és a budai vezir pedig már 1635-ben vad üldözést indítottak a katolikusok és a franciskánusok ellen./19/ Ekkor is csak nagy váltságdíj fejében szabadultak meg e komoly veszedelemtől.

A szerb behódoláshoz hasonlóan viselkedett a bosnyákok nagy része is. Memhogy ellenállást fejtettek volna ki, a mindenkit muzulmáná tenni akaro hódítókkal szemben, hanem ellenkezőleg - s főként a nem-katolikus bosnyákok, - készségesen engedtek a térítő politikának. A nép nagy része, s ami a fő, az egész bosnyák nemesség nem gyávaságból vetette magát a mohamedánizmus karjaiba, hanem az "eltörökösödés" vallási gyűlölködésből történt, amely a bogumilok/katharok, patarénok/ és a katolikusok közt uralkodott. Az előbbieket ezzel bosszút akartak állni elnyomóikon, s e lépésüknél nem mondtak le a reményről, hogy a legközelebbi jövőben a bogumilizmus ismét elterjed az előbbi arányokig. Azonban idővel a renegátok annyira megbarátkoztak új hitükkel, hogy megszállva a városokat és a földbirtok használatában maradva, teljesen megfeledkeztek vallási törekvéseikről. Sőt a mohamedánizmus oly erőt vett a délszlávon, hogy a bosnyák mohamedánok a legfanatikusabb ellenzői lettek minden vallási újításnak./20/

Az így megváltozott helyzet már világosan mutatja azt

az állapotot, mellyel megbirkózni csak a már eddig megroppant sokat szenvedett és a szenvedésekben, küzdelmekben megedződött bosnyák ferences testvéreink voltak képesek.

DE hogy világosabban lássuk az általuk végzett munka nagyságát, mélyebben szemügyre kell vennünk, a török viselkedését a katolicizmus és ennek képviselői, a franciskánusokkal szemben.

Már a török első fellépése csak szenvedést hozott a szerencsétlen katolikusokra és pásztoraikra. S minél inkább haladt előre térfoglalása, annál jobban éreztette hatalmát is. A bosnyák ferencesek azonban semmiféle körülmény közt sem hagyták oda őrhelyeiket, sőt nem egyszer vakmerően kitették magukat halálos veszedelmeknek, csak azért, hogy az elárvult, mindenéből kifosztott testvéreiknek vigaszt és bátorságot nyújtsanak.

Tényleg Bosznia az a hely, "ahol a franciskánusok már csaknem hat évszázad óta küzdöttek, és szenvedtek az igaz hit visszaállításáért és fenntartásáért, s számos vértanút teremtettek az egnék. Hogyan mondjuk el mindazt, -írja egy boszniai schematizmus,- amit a szerzetesek a fölötté vad mozlimoktól elszenvedtek... A papok a hívők szegényes kunyhóiban laktak...

E néhány szóban benne van a bosnyák ferences misszionáriusok egész szenvedéstörténete. Száműzve és üldözve, -mint a hegyek vadjai: hajszoltnak és halálra hurcolva, -mindig újból és újból belopózkodtak az országba, hogy parasztnak öltözve kiszolgáltassák a szentségeket a szegény keresztényeknek, és bátor kitartásra serkentsék őket."/21/

A mi tollunk azonban gyenge mindazon szenvedések leírására, mellyel testvéreinket illette a török. Beszéljen azért helyettünk a kronikás, kinek kedvezőbb alkalma volt a bámulatos történelembe bepillantani és annak eseményeit papírra vetni.

„Minő életet éltek a veszedelmekben és folytonos üldözésekben?! Miként nevelték fel véres izadságuk árán az Egyház kebelébe plántált csemetéiket?!...

Könnyes szemekkel rojnak a sorokat, míg ezen nyomoru-

ságokra gondolunk, s az istentelenül rájuk mért jogtalanságok emlékezete szívünk mélyére hatol. Hogy mekkora volt Krisztus keresztje ellenségeinek vadsága és kegyetlensége a keresztényekkel, az igaz Isten tisztelői és imádoival szemben, azt bizonyítja a sok lerombolt, földig felforgatott konventnek és templomnak romhalmaza. Erről tanuskodik ezen provincia számtalan, különféle kinzoeszközökkel agyongyötört fiának véres és vértelen emléke is, kiket a tomboló ottomán düh kolostoraikból és templomaikból kiűzött, elkergetett. De ők ezen viszontagságok között fontolgotást nem ismertek. Félretéve minden büntetéstől és haláltól való féltelmet, a törökök macskas tévelyeit felfedték és bölcs érveikkel megcáfolták. Mint tüzetlehelő oroszánok állottak ellen a hitetlen Mohamednek és követőinek, s az üdvösségre nézve veszélyes helyzetben lévő népet biztonságban megőrizték.

Ezen szerencsétlen idő alatt, még a templomok lerombolása, a kolostorok földulása, az oltárok fölforgatása és a szent edények megszenteltségtelenítése után sem szüntek meg a harcias obszerváns ferencesek a városokban, falvakban és majorságokban koruk tévelyéinek töviseit és bűneit irtani, Krisztust és az Ő igaz vallását védelmezni. A keresztények házaiban mutatták be szentmiséiket; az Isten igéjét pedig privat vagy néha nyilvános szoszékről, emelvényről hirdették.

De o, ugyan mire nem volt képes a barbárok örjöngő dühe és kegyetlensége?!

Egyeseket kövekkel dobáltak agyon. Másokat az utcán járó-keleők között sárral megdobálva eltemettek. Némelyeket mély árokba taszítottak, másokat pedig megverték, égő üszkőkkel agyon sütögettek, bebörtönöztek. Egyesek fejé dohányt vágtak, másokat megpofoztak. Botokkal és bikacsökökkel elvertek, vagy fölakasztottak. Ismét másokat élve megcsonkítottak és karobahuztak, éhséggel és szomjúsággal elgyengítettek. S végül ami kellemetlenséget, vagy szenvedést csak kigondolhat az ember, mindazokkal sujtották őket." /22./

S mindezeket azért kellett elszenvedniök, mert katolikusok, a népnek pásztorai, tanítói, szóval **b a r á i** voltak.

A mohácsi szerencsétlen véggel még nem következett be

a szörnyű csapások megszűnése. Tovább terjedt a muzlimok fékevesztett dühe, a hódításban tovább haladva Budát is megtámadták. Így természetesen új munkakör és újabb szenvedések nyíltak meg a buzgó bosnyák atyák előtt. Mert miként a krónikás mondja: „Ezen idő alatt, csaknem egyedül ezen tartomány atyái voltak az Ur szántóföldjének serény és buzgó munkásai.” /23./ Ők voltak, akik Magyarország megszállott részében „jámbor szánalomtól vezettetve és a lelkek iránti buzgalomtól éltetve másfél évszázadon keresztül- sőt azon is túl- a kemény szolgátság és atörök elnyomó zsarnoksága ellenére is rettenthetetlenül megmaradtak a kegyetlen iga alatt, midőn a többi papok és szerzetesek részint félelemből, részint az üldözés miatt szerzetészt futottak.” /24./

Ezt a nagylelkű, odaadó munkásságot regisztrálja 1711-ben a cerniki konventnek adott elismerő okirat is melyet Heymann Ferenc direktor, két bíró, és öt Szenior írt alá.

„Mielőtt- így szól az okirat egyik része- Krisztus keresztjének gyűlölködő és haragos ellensége a török e hazába tört volna és minket zsarnok uralmának alávetett volna, kétségtelen, hogy a vallásos katolikus férfiak közül akadtak, akik szerzetesi, vagy világipapi pályára léptek. De aháboru zürzavarában és az ellenséges hadak betörése alkalmával belétek, hogy magok is a sir szélére kerültek, s az ideigtartó élet elvesztését szolgáló veszedelmektől vannak körülvéve, ezért mindnyájan elmenekültek. Egyedül a szeráfi rend boszniai tartományának fiai nem futottak el, hanem oroszánokként erőseknek és nagylelkűeknek bizonyultak, s bizonyos hősies állhatatossággal voltak eltelve. Inkább akarták, hogy az Isten népevel együtt különféle sanyargatásokkal és nyomoruságokkal illessék őket, mintsem ugyanazt /a népet/ a hit esküvel való megtagadásának és az örök-üdvösség elvesztésének veszélyében hagyják. Ennek okáért a keresztény hívőknek megszámlálhatatlan seregével mint foglyok helyükön maradtak...és sokan közülök félelem nélkül véruket is ontották...” /25./

Ugyanezt bizonyítja már 1630-ban Massarechi Péter antibári érsek is, ki az időben „négy országnak volt apostoli vizitátora: Szerbiának, Boszniának, Bulgáriának és a török ural-

ma alá tartozó Magyarországnak.

Azt írja, hogy a boszniai testvérek viselik gondját a boszniai a szkadoni és a makarszakai /két város a dalmát partokon/ keresztényeknek, és olyan megmunkált hitközségeik vannak, hogy alig vagy egyáltalán semmiben sem maradnak el az itáliai hitközségek mögött...Ezekre a testvérekre az apostoli széknél különös gondja van, -mondja tovább- mert ezeken mulik hogy a bosnyák keresztények a hitben álláhatatosak maradnak-e vagy sem. Az említett helyeken sok ezerre megy / a keresztények/ száma, ami pedig a törököktől megszállott más országokban- ahol nem voltak a fentnevezett testvérek- nem lehet látni..." /26./

Sem ezen iratok, sem pedig mi nem akarjuk azt bizonyítani, hogy Magyarországon a török világban egyedül csak ferenc-rendűek működtek volna a lelkipásztorkodás terén, mert ezen állításunkkal történelmet hamisítanánk. Tény ugyanis az, hogy világi papok és jezsuiták is vezettek plébániákat -legalább is a későbbi időkben - mind a Szerémségben, mind pedig a szorosan vett Magyarországon, de -főként-a világi papok száma oly csekély, hogy alig érdemel említést. Frañcoi írja az 1622 körüli időkről:a török területen- Magyarországon - világi katolikus pap alig volt husz. /27./ A Szerémségben pedig Fermendzin adatai szerint csak mintegy 13-15 világi pap működött.

Ajezsuiták nagyobb számmal szerepelnek ugyan, de a franciskánusokhoz viszonyítva bizony ezek is elenyésznek. Erdemük kétségtelenül vannak, de történelmileg bizonyos, hogy a fő-érdem a ferences atyáké.

Természetesen az iménti megállapítás csak az elfoglalt magyar területekre vonatkozatható, mert Bosznia s általában a Balkán területein, a legujabb időkig egyedül és kizárólagosan a franciskánusok voltak a szottevő elemek a lelkipásztorkodás terén,- hogy mást ne is említsek.

Térjünk azonban vissza megszakitott beszédfonalunkhoz.

A nehéz idők ellenére a ferencesek csak buzgalmukat fokozták anélkül, hogy magukra, életükre gondoltak volna. Mi -ként már említettük: parasztnak vagy kereskedőnek öltözve keresték fel a keresztényeket, hogy vallási oktatásban részesítsék őket. Így tartott ez Magyarországon és Szlavóniában

1686-ig, a Bánságban és Szerbiában pedig 1716, illetve 1717. Bosznia-Hercegovinában- a ferencesek tulajdonképeni fészke-
ben csak 1878-ban sikerült megszabadulniok a szörnyü nyüg
alól.

Mint hogy a bosnyák provincia kiterjedt- Szerbiát és a
Bánságot beleértve- egész Erdélyig, a bosnyák atyáknak és
testvéreknek így bőven kijutott a megpróbáltatás napjaiból.
Ezen területekre nézve sikerült néha bizonyos föltételek mel-
let engedélyt - fermánt- kieszközölniök a szabad járás- kelés-
re; sőt a vad hódítók annyira megharátkoztak a koldus barátok-
kal, hogy már közmondásként hajtogatták: amerre a török kard-
dal, ott jár a barát is koldus tarisznyával. A törökök azon-
ban csak addig mérsékeltek kegyetlenségüket, csak addig tür-
ték a barátokat a városokban és más helyeken, míg a szerződés-
eket, engedélyeket ervényben tartó ajándékok és aranyak nem
fogytak ki a franciskánusok alamizsnás- zsákjából.

Az engedélyek oltalma alatt nem kolostorokban, - ezt
ugyanis gyűlölte a török- hanem egyszerű házikokban laktak,
melyeket vagy saját használatukra vásároltak nagy költségen,
vagy csak a keresztények vendégszeretetét vették igénybe,
Ha ezt meg is engedték nekik nem a szerzetesi öltönyben való
járást. Ennek következtében az akkori keresztény viseletsze-
rinti világi ruhákban jártak, szakált növesztettek és tonzu-
rájukat kis süveggel takarták el. /28/

Az engedélyek és salvus conductus-ok ellenére mégis
nagyon gyakran megtámadták őket a törökök az utcákon vagy
mezőkön, s pénzt követeltek tőlük. Sőt nem egyszer a kolos-
torukat is megtámadták és a kapukon betörve roppant károkat
okoztak nekik. Persze azután a testvérek különböző ajándékok-
kal voltak kénytelenek kiengesztelni őket, hacsak nem akar-
ták, hogy életük ellen törjenek. /29/

A török kegyetlen eljárás módját és a bosnyák feren-
cesek önzetlen fáradozását nyilvános dokumentumokkal is il-
lusztrálhatják.

Gróf Nádasdi László csanádi püspök 1722. jul. 14. kel-
tezéssel így ír: „ Emlékezetébe véssük mindazoknak, akiket
illet, hogy a Bosna- Argentínai provinciához és Szent Ferenc
rendjének obszerváns ágához tartozó atyák a mi egyházmegyénk-
ben eddig a lelkek iránt szorgalmas gondot tanusítottak. Re-

méljük, hogy a jövőben is oly szorgalmas gond- és aggodalommal és az önfeláldozás buzgalomával minden gondosságot felhasználnak a lelkek ügyében, miként a török járom alatt is lönös buzgalommal és életük veszélyeztetésével- a gyakori kemény ütlegek ellenére- semmit sem mulasztottak el , ami által a hitet megvédehették és az agyongyötört katolikusoknak a szentségeket kiszolgáltathatták volna..." /30/

Egy másik elismerő levél pedig, melyet 1746 aug. 5Pozsega szabadkirályi város magisztrátusa és polgársága állított ki így szól:

" Kinyilvánítjuk, hogy Szent Ferenc rendjének obszerváns ágához tartozó Boszna-Argentina ősrégi provincia atyái már sok század óta - főképp a kereszténység legelkeseredettebb ellenségének: a töröknek idejében,-... kockára tették életüket a lelkek üdvéért. Az Ur szőlőjében oly szorgalmasan dolgoztak, hogy nagyon sokan közülök vérüket ontották a reájuk bizott lelkekért és a katolikus hitért. Majd mások rettegés nélkül és állhatatosan viselték el az ütlegeket és mindene - mü üldöztetést, a töröktől, s árken-bokron, hegyeken, barlangokon és pusztaságokon keresztül- életük nyilvánvaló kockáztatásával- éjjel- nappal táplálták lelki eledellel hiveiket." /31/

Habár e két dokumentumon kívül még számtalant tudnok felhozni, még csak egyet tartunk szükségesnek megemlíteni, mely az előbbiéknél régebb keletü.

1702 márc. 25 a velicai királyi őrség katonai egyetemének nyilvános kéziratából¹⁹, " Mi alulirottak erőssen és őszintén bizonyítjuk, hogy a bosnyák provincia atyái nemcsak minket, ujabkori embereket és gyermekeinket oktatnak a katolikus hitben, hanem őseinket, nagyatyáinkat és szüleinket is - már több mint 160 és néhány esztendeje, t.i. mig a török, a kereszténységnek ellensége Boszniát zsarnok uralma alatt tartotta,- életük határozott veszélyeztetésével kioktatták a katolikus hitben, és a törökök, eretnekek, szakadárok és barbár nemzetek között abban atyailag megőrizték őket a mai napig... Az atyák közül igen sokat lefejeztek a törökök a katolikus hit és annak terjesztése miatt, némelyeket pedig szigorú fog-

ságba hurcoltak közülök..." /32/

De nem csupán a vallásra vonatkozó dolgokban, hanem a keresztények egész nyilvános életében éreztette gögjét és szigorát a török. A keresztény-helyesebben mondva: a katolikus alattvalók és papjaik voltak "a bünbakok". Szolgáljon erre például egynéhány sor, melyet egy atya 1863-ban írott leveléből idézünk.

"Egy szegény keresztény por, akinek évi jövedelme 350 kor. tesz ki, 40 kor. adót kénytelen fizetni. Azonkívül tartozik földje terményei után tizedet adni. ellenben ennek török szomszédja,- egy nagybirtokos-kinnek évi jövedelme több mint 6000 kor., csak legfeljebb 30 kor. adót fizet. Azonkívül a keresztény parasztnak, akik kezemunkájuk után élnek, - legkeményebb nyilvános munkát kell végezniök,- amilyen pl. az utépités a hegyekben,- s napibérül nem kapnak mást, mint egy mérő lisztet, mely gyakran fehér homokkal van keverve." /33/

Az ily bánásmód következtében természetesen tömegesen betegednek meg és halnak el a keresztények. S ha meggondoljuk, milyen összefüggés van a koldusbarát és a nép között, könnyen elképzelhetjük azt a keserves állapotot, melynek részesei voltak hosszú időközön keresztül a bosnyák ferencések ilyen körülmények között.

De ugyan ki tudná még csak el is sorolni azt a sok és különféle szenvedést, mely a török részéről minden katolikusnak- és vele együtt papjainak kijutott.

Hogy mégis tisztább képet alkossunk magunknak a bosnyák missziók roppant nehézségeiről és ne csak szavakból következtessünk azok borzalmaira, álljon a következőkben kronologikus sorrendben néhány tény, mely a papok és szerzetesek üldözését, kinzását és megöletését illeti, s melyeknek bizonyossága elvitathatatlan. Természetesen ezek csak a kép egyik részét alkotják.

1500 körül Zvornikban Taddeus testvért karoba huzták.

/34/

Kogniván, Boszniában, 1523-ban a törökök 12 franciskánust megölttek, s a konventet más konventtel együtt elpusztították. /35/

Ugyanezen esztendőben Szarajevóban 10 testvért gyilkol-
meg ugyanazok borzalmas módon. /36/

Szutyiskában /Bosznia/ 1526óban több ferencrendinek éle-
tét vették a törökök, s többet megsebesítettek. /37/

1529-ben Szlavóniában megölték: Raszciai Márton misés-
papot; Petrócson fr. Balthazár klerikust; Athénán pedig fr.
Diákói Péter laikust. /38/

1536-ban Kovácsics Balázs püspök o.f. m., midőn a törö-
kök elől menekült- kik halálra keresték- a Drinába fulladt.
/39/

1548-ban Felső-Szalinán, fr. Szalinai Péter a katolikus
hitért a reárohano törökök tördőfései alatt vértanu halált
szenvedett. /40/

1570. Kosovich Márton min. prov. idejében és Bukovác
György guárdiánsága alatt a törökök fölégették az oszinyi ko-
lostort; Grapkovity Péter exdefinitor atyát megölték, Kevity
Miklós vikáriust megsebesítették. /41/

1597-ben a törökök azzal vádolták az atyai guárdiánt,
Olovoi Gáspárt, hogy keresztény rabokat rejteget a kolostor-
ban, s alkalmat nyújt nekik a menekülésre. Ezért keményen meg-
büntették és utoljára karoba huzták. /42/

1600-ban a pozsegai pasa az összes ferencrendieket el-
fogadta, tömlöcbe vettette, a guárdiánt pedig karoba huzatta.
/43/

1607-ben a törökök új adót rottak ki. Ennek értelmében
minden község, amelynek papja volt, nagy összeget kényszerült
fizetni, különben a papot és a falu vagy város legjavát kar-
oba huzták. A pozsegaiak az ő ferencrendi atyáik kiváltására
2000 tallért fizettek. Diakovárott már nem volt miből fizet-
ni a váltságdíjat s azért 54. embert huztak karoba, persze
köztük a franciskánus papjukat is. /44/

1630 Alsó-Szalinán meggyilkolták a guárdiánt, a többi
testvérek közül pedig sokat bebörtönöztek. Jajczai Máté és
Pojanai Gábor atyákat úgy elverték a törökök, hogy fájdalmaik-
ba belehaltak. /45/

1631 ápr. 25.-én Pozsegán Péter Márkra 713 / szinte hi-
hetetlen szám! / botútést mértek, amiért nem adott a kanizsai

basa szolgálóinak első kérésükre egy sütnivaló bárányt /46é/
1660. A vizsopi konvent guardiánjának p. Bernardinnak
jobbkezét vágta le egy török, midőn a zürzavarban az egyházi
felszereléseket védelmezte./47./

1661-ben négy boszniai kolostort égettek fel és nagyon
sok testvért öltek meg a törökök./48./

Modricson, Boszniában 1669-ben, mikor a törökök Kandi-
ának /a krétai királyság/ a velenceiektől való visszavételét
ünnepezték, a vikárius atyát lelőtték./49./

1667-ben három szerezetessel együtt elfogták Jaksics
Mátyás nasiczai házfőnököt, amint egyházi ügyekben adráva -
menti falvakat járták. Mert a házfőnök azonnal váltságdíjat
nem fizethetett, lelőtték és a még vergődő embert a Dravába
lőtték. Három rendtársát pedig megkötözve árkon-bokron keresz-
tül magukkal hurcolták, míg váltságdíj nem érkezett értük.
/50./

Ezeken kívül még néhány esetet ideiktathatunk időjelzés
nélkül. Így: Banjalukán Pásztor Lukács ferences atya a börtön-
ben éhhalált halt. /51./

Rámában- mint Váradi Ferenc írja- valamennyi testvért
megölték a törökök. Az 1895.-iki Bosznai-Argentiniai schematiz-
mus azt írja, hogy az itteni konventet kétszer pusztította
el a török: 1577 és 1653-ban, és hogy itt több testvér vér-
tanúságot szenvedett.

Tulzán, Boszniában a törökök egy testvért elevenen
megsütöttek.../52./

Ime néhány eset világosan beszél. Azonban ez csak cse-
kély hányada ama hatalmas eseménycsoportnak, amely megeleve-
niti és pirosra festi a bosnyák missziók történelmének száza-
dos pergamentjeit. Mert mi csak a főbbek közül jegyeztünk
meg egyet-mást, ami nem zárja ki, hogy ezeken kívül is van
még igensok eset, melyet ide iktathattunk volna. Hogy ez nem
holmi légbőlkapott állítás, következtethetjük azokból a ka-
tasztrófákból, melyek a török részéről századok folyamán a
kolostorokat érte. Karácsonyinak kutatásai szerint vagy 25
kolostor pusztult el teljességgel./53./ Más források adatai
után pedig még jóval több kolostor lett a török dúlás marta-

léka./54./ E pusztítás természetesen nemcsak anyagi károkkal járt, hanem bizonytal több emberáldozatot is követelt. S mivel ily dúlás és pusztulás alkalmával nem egyszer mindent porráéget, a könyvtárakkal és levéltárakkal együtt a történetírás számára minden értékes anyag megsemmisül./55./ Innen van az adatokbani szegénység, mely megnehezíti a bosnyák ferences történelem megírását.

Azután még megjegyezzük, hogy arendelkezésünkre álló anyagból sem hoztunk mindent- hisz nem kimerítő munka volt a célunk- hanem inkább csak a szigorubb értelemben vett Boszniában történt eseteket említettük meg néhánykivételével, hogy eleve is kizárjuk azt a lehetőségét, miszerint -bosnyák missziókról lévén szó- más, mint bosnyák ferences feregjen a fölhozott esetben. Pedig ha megfontoljuk azt a már egyszer említett tényt, hogy a bosnyák ferencesek -papok híjján- mindenütt megfordultak a töröktől elfoglalt területeken; és ha ehhez hozzávetjük, hogy alig volt kolostor, melyet legalább egyszer fel ne dult volna a barbár török, akkor bizony belátjuk, hogy a bosnyák missziók mindenke a legtöbb ember és anyagi áldozatot követelő missziók voltak, és elismerjük, hogy "a szentföldet kivéve nincsen rendünknek missziós területe, melynek talaját oly bőségesen áztatták volna vérükkel rendünknek legjobbjai", mint épen ezét.

Hogy ilyen körülmények között -írja egy újabb történetíró- a hit egyáltalán fönnmaradt sértetlenül ez országban, az szent Ferenc rendjének egyedüli érdeme. S hogy ezek a misszionáriusok magukat fönntartva helyt állottak, azt nagyon helyesen a számtalan mártyr imáinak kell tulajdonítanunk./56/

Igen megtisztelő bizonyítéka bosnyák rendtársaink esodálatos munkásságának az a néhány sor, melyet XIII. Leo pápa az egyházi kormányzatnak Boszniába és Hercegovinába történt bevezetése alkalmával, 1881. jul. 5.-iki levelében az egész katolikus világhoz intézett ezen szavakkal: „Tündöklően kimagaslott a régi obszerváns ágból származó franciskánusok állhatatossága és bátarsága, kik a hiterjesztés ügyét -melyértr közben vérüket is ontották- ezen tartományokban nagy buzgalommal végezték, s üdvnek bő gyümölcsét termelve a vallás körül kiváló érdemeket szereztek." /57./

Mi is -szegről-vegroi utodok- csak csodálattal telten tudjuk meghajtani e titáni küzdelem hősei előtt az elismerés zászlaját, eltelve egy óhajjal, hogy minden franciskánus, aki ismeri e gyönyörű misszió történelmét -ha csak néhány sorban is-, ne csupán bámulattal teljék el szent Ferenc Atyánk miszsiós ideáljának eme rettenhetetlen megvalósítói iránt, hanem mutassa meg, hogy ugyanazon Atyának szelleme élteti őt is a „*N o n s i b i s o l i v i v e r e , s e d e t a l i i s p r o f i c e r e*” elvnek megvalósításában.

Jegyzetek:18./Kath. Szemle 1894. 912.o. - 19./Fermendzsin:Chronicon 35. - 20./Kath. Szemle. 1900.57; - 21./P.Groeteken: Die Missionsarbeit der Franziskaner...Trier, 1911. 25.- 22./Pavich:Ramus viridantis olivae. Budae, 1766. 40-41.- 23./Csevakovich:Catalogus observ. prov. S. Ioannis a Capistrano. Budae, 1823. 144. - 24./U.o. - 25./Pavich:i.m. 348. - 26./Acta Bosnae 403. - 27./Pázmány P. és kora. 41. - 28./ Csevapavich: i.m. 122.- 29./ U.o. 124. - 30./ Pavich: i.m. 44. - 31./ U.o. 280. - 32./ U.o. 45. - 33./ Antonius Bete XXIII. 298-299.- 34./ Franciscus a Varadino: Descriptio prov. Bosnae Argentinae.1679. Idézve dr. Szabó Piusnál: Ferencrendiek a magyar történelemben, Bp. 1921. 165. - 35./ Csevapavich: i.m. 126.- 36./ U.c. 219. - 37./ Dr. Szabó: i.m. 165. - 38./ Fermendzsin: Chronicon 27. - 39./ Csevapavich: i.m. 131. - 40./ U.o. 219. - 41./Fermendzsin: Chronicon 28. - 42./ Karácsonyi i.m. II. 326. - 43./ Kath. Szemle 1894. 216. - 44./ U.o. 214. 45./Chronicon 33. -46./ U.o. 34. - 47./ U.o. 42. -48./ U.o.43. 49./ dr. Szabó: i.m. 164. - 50./ Kath. Szemle 1894.219. - 51./ dr. Szabó i.m. 163. - 52./ U.o.165. - 53./Karácsonyi:i.m.II. 399.és a köv. - 54./ Csevapavich:i.m.128.és a köv. -55./ Chronicon 46. - 56./ P. Groeteken:i. m. 25-26. - 57./ Fernandez: i.h. -

fr. Teofil.

KARÁCSONYKOR.

Ilyen időket még nem értem így...
Valahol megőrt szél üvölt vadul,
Talán a hó is halkan egyre hull,
Miközben lassan, lassan alkonyul.

Es én csak fekszem csendben, szóttalan
Bent fűtöttest önt enyhe légözönt
Egy fájon édes boldog ünnepezés
Lázás szivemre lopva ráköszönt...

Magas fenyők a titkos félhomályban.
Imitt-amott egy árva gyertyaszál,
De már is csillog minden nemsokára,
A fráter Vilmos lámpákat csinál.

Az oltárnál a kisdéd szalmaágyon
Aranyhaju kis Jézus szendereg.
Nagy birkát visznek Hozzá görnyedezve
Az égiekben koldus emberek.

Valahonnan most halk zene árad.
Falon a sok-sok éneklő profil,
Ezek csitítják síró Jézusunkat
S őket kíséri fráter Teofil.

Aztán hozzájárulnak hosszú sorban
Érzem ezt mondják: hívtál, itt vagyok
És megcsokolják hosszan, élvezettel
S szemükben egy-egy lélekgyöngy ragyog.

Ilyen időket még nem értem így...
Valahol megtört szél szölt vadul,
Talán a hó is halkán egyre hull
S az éj a földre lassan ráborul.

fr. Celesztin.

Az utolsó és az első perc.

Vén idők odon kapuja bedörren,
Borzongó arcunk egymásra mered.
Átnézünk minden homályos teret
Szótlan kutatva itt vagyunk-e minden.

Aztán megértjük mi maradt mögöttünk
Mint dicső cézár, ki ment, látott, győzött
Mereven megállunk mi lekésett hősök...
És nem vesszük észre mennyit öregedtünk!

fr. Celesztin.

HOGYAN VIGASZTALODOTT MEG FIDÉL TESTVÉR;

/ Karácsonyi legenda./

Fidél testvér, Szent Ferenc buzgó fia a jó Isten hü munkása volt.

Már Jó ideje bottal kezében, szürke, kuszált szakállal, mellén keresztel járta a világot, s ahol tévelyt, eretnecséget vett észre megütözött vele; lemondást, alázatosságot hirdetett az önzés és kevélység ellen, szeretetet pedig a gyűlölettel szemben.

Szükségtelen megemliteni, mennyi megvetést és elutasítást kapott az emberektől. A bu könnyeket csal szemébe a kudarcok után. Végre, keserves küzdelmek között, megismerte a rosszak vak önfajúsége által okozott fájdalmakat és azt, hogy mi okozza a jók közönbösségét vagy lanyhaságát- és megismerte azokat a jókat, akik megelégszenek azzal, hogy a legjobbra való törekvés nélkül egyszerűen csak jók legyenek, e hátul kullogó katonákat, kik távolról vesznek részt aküzdő csapatok erőlködésében és azokat csak üres ígéreteikkel követik.

Egy este- dec. 24-ike volt- egész sötétben Fidél testvér eljutott egy nagy városba, talán egy királyság székvárosába. Havazott; egész nap járt; lába már vérzett; Ugy érezte, hogy ereje fogytán van és most először bátorsága megfogyatkozott.

A polgárok a karácsonyi örömök elkészítése körül foglalatoskodtak. Némelyek, habár még nem volt éjfél, elkezdték a karácsonyéji vacsorát. Ott edények zöreje, itt üvegek csörrenése, vagy nevetéssel megszakított lárma hallatszott. A szegényeknek csak a fagyos légben keringő étel- ital jutott.

Fidél testvér az első harangszora elment a katedrálisba.

Szásszáma meggyújtott gyertyák, aranyos csillogás, ze-

ne és ének volt az éjjeli misén. A jó testvér buzgó áhitattal hallgatta. Mindezek végeztével, mikor a tömeg kifelé tödült a sötétbe torkoló nagy kapukon, ő közeledett az egyik mellékhajóban felállított jászolyhoz.

Megszületett az isteni Gyermekek. Ott volt, kiterjesztett karokkal friss szalmaágyon feküdt Anyja és Szt. József között. Hátterben állt az ökör és a csacsi. Az első feküdt s egykedvűen kérődzött, a mási pedig négy lábon állt nagy ostobán. Felül az istálló kis gerendái között angyalok röpködtek, kik zászlócskáikat lobogtatták, melyen ez volt olvasható: "Gloria in excelsis Deo... Pax hominibus bonae voluntatis."

A jóakaratu emberek - kik szívvel-lélekkel voltak a sz.-misén - a szigorú kötelességteljesítés tudatában semmire sem gondolva sietnek a megengedett anyagi örömök, a szélmentes hajlék, a roskadozó asztal és a kellemesen melegített ágy felé. Gyorsan eltávoznak. Legfeljebb néhány percig megállnak a jászoly előtt, egy mosoly a gyermek Jézusnak, néha egy csengő pénzdarabbal a perselybe világitásra...

Nemsokára alig maradt a hajóban néhány csoport, magányos késlelkedők, lassu lépésű aggastyánok... Aztán csak Fidélt testvér volt egyedül, hódolattal és imádással a megváltásunkéért emberré lett Istenfia előtt. Egyedül volt, annyira behuzodott a homályos szögletbe, sűrű szakála, napsütött arca, annyira egybeolvadt az oszlop árnyékával, hogy a kapuk bezárásával megbizott sekrestyés - ki szintén haza igyekezett - elment mellette anélkül, hogy észrevette volna és így Fidélt testvér mögött a katedrális ajtaja bezárult. Egyedül maradt a tabernákulumba zárt Istennel, a jászolyban fekvő isteni Gyermekekkel.

Az idő mult. Percek, órák? Nem tudjuk megmondani. De még Fidélt testvér sem, ha imádkozott, vagy ha agyonkinzott, beteges teste álomba merült.

Mindig úgy van, hogy a legmélyebb csendben szűrtől hallatszik,; most is úgy történt. A méltatlankodó Fidélt testvér osztonszerűleg arra fordult, hogy csendre intse a nevetlent.

A jászoly kékes, aranyos fényben uszott, pedig egyetlenegy gyertya sem égett. A csacsi lekonyult fővel mozdulatlan -

nul állt, az ökör úgy látszott, hogy gondolkozik. Szt. Jozsef földre borulva imádkozott, a Szentszüz pedig nézte a kitárt karu, mosolygó gyermeket.

Es ime a két kedves kar hirtelen megmozdult. A gyermek fejét először Fidél testvér, aztán anyja felé fordította egy nagyon gyöngéd és kegyes mozdulattal mutatta neki, hogy vegye térdeire.

Mária tüstént lehajolt és a kisdédet hosszú, sovány karjaira emelte, ki nagy fényesség közt az ölébe kuporodott. Ekkor Szt. Jozsef, az ökör és a csacsi az istálló belsejébe húzódtak, s az angyalok zászlócskáikat a mestergerendák közé akasztva leszálltak.

Felrázták a szalmát, melyen a gyermek Jézus az imént feküdt, s amint rázták a szálak megsokasodtak, megnövekedtek, és az aranyos szalmaszálak rövid idő alatt egy, hosszú és széles édes-kellemes fekhelyet nyújtottak. Ezután az angyalok, a légben suhanva, anélkül, hogy lábuk a földet érintette volna, megkeresték Fidél testvért, honuk alá fogták és a szegény ember fejét, karját és a lábát, mintha értékes tárgyat leltek volna, gyöngéden és tisztelettel a fekhelyre helyezték. Fidél testvér hagyta magát; nem tudott ellenállni, kimondhatatlan boldogságot érzett, egészen elgyöngült az örömtől... Azután tudta, hogy ő azon a szalmán aludt, amelyen előbb a Királyok királya feküdt, azért aludt közalében oly hosszan, mélyen és boldogan... mint egy király. Közben az angyalok a magasba emelkedtek és zászlócskáikat lobogtatták, amelyre az Isten ujjá írta: „Béke a jóakaratu embereknek.”

Mennyi ideig tartott Fidél testvér édes álma? Ezt még inkább lehetetlen megmondani.

Az „Angelus” harangjai - ünnepi „Angelus” volt a harangjátékon- nekilendültek a főtornyban és megelevenítették a város mindennapi életét. A nap megvilágította a magas ablakok színes üveglapjait; a félrehuzott reteszek és a megnyíló nehéz kapuk nyikorgása visszaverődött a boltozat ivei alatt. A kövezeten a sekrestyés és a hajnalimisére készülő pap léptei kopoktak.

Most Fidél testvér, anélkül, hogy tudta volna hogyan a jászoly előtt térdelő helyzetben találta magát. A kisdéd Jé -

zus, a Szentszüz és Szt. József között szegényes fekhelyén
msolygott. Mögöttük az ökör és a csacsi állt nagy bölcsen.

A jó Fidél testvér azt gondolta, hogy álmódott.

De mégis, amint imáját beégezte és hosszú, szürke szá-
kálát gépiesen megsimogatta egy szalmaszál. aranyszál logott
rajta.

Most már nem kételkedett a csoda valóságáról, mely ja-
vára szolgált; Gyorsan felemelkedett, megmarkolta botját, mely
ugy találta, vastagabb és erősebb, mint az előző este volt,
s fűgén és mintegy türelmetlenül ment tovább a világon ke-
resztül- kasul, hogy összezuzza az utak kövecseit és eltipor-
ja töviseit.

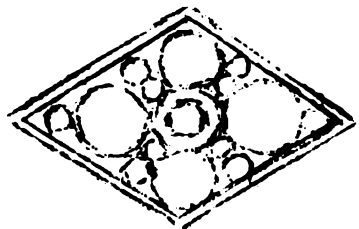
Fidél testvér lelke örömmáorban uszott. Egy egészen új
reménység duzzasztotta felfrissül erőit; egy égőbb „joakarát”
tüzelte bátorságát.

Ujra hozzáfogott a bevégzetlen munkához. Ismét bátran
harcolt a tévellyel, az eretnekséggel, a kevélységgel, az ön-
zéssel és a gyűlölettel. Pokoli-eredetű ellenségek ezek és
egészen biztos, hogy senki sem fogja a földön teljesen meg-
semmisíteni... Az érdem azonban, amit az Isten jutalmaz, nem
a győzelemben, hanem a küzdelemben van.

Fidél testvér ez áldott éjelen megértette ezt.

Pierre Ladoné után franciából:

fr. Ipoly.

EGY KOLDULO BARÁT EMLÉKEIBŐL.

1. Indulás.

Utrakészen állunk a kissé - hűvös-borzongató, de büvösen csillagos nyári éjszakában a kolostor udvarán. Mindössze két óra van éjfél után. Álmos ugyan nem vagyok - hi - szen az izgalom jó álműző -, de mégiscsak furcsán érzem magamat. Olyan üres és könnyű vagyok, mintha csak egyetlen kiüresített é h g y o m c r volnék, időnap előtt kiugrasztva az ágyból, melyen most keresztül futkároznak kissé fogas mátrai fuvallatok. Mindazáltal nem kellemetlen érzés.

Hamisítatlan kecskeméti töről metszett társam, az örökké mosolygós testvér mindenről szépen gondoskodott. Jó gvardiánom lesz az uton. Ebek ellen metszett jókora fütykösére még én is félve nézek. A szürkületből kibontakozik minden szükségességekkel felszerelt szekerek, élén a jól kizabolt Julcsával / gyöngébbek kedvéért: félmuraközi táltosunk/, te tején pedig a Pista bácsi igazítja magát az induláshoz. Teljes tudatában van annak, hogy ő a barátok kocsisa.

Nyilik a kapu. Isten veled négy fal! Vagyis inkább kísérsz el te is minket. Szent Ferenc Atyánk, segíts mostan megállni a sarat!

2. Szekérhátán.

Nyájas olvasó! ültél-e már rázós szekéren? A rázós szekér u.i. rendkívüli érzékenységű jószág, mely a hepe-hupás, faragatlan utak mindenegybes zökkenőjét hiánytalanul tovább adja a rajta ülő atyafiaknak. Vágtató ló farkára kötve végigsöpörgetni, tapogatni az utat sem valami csábító dolog, de a kettő közötti különbség már nem lehet valami nagy.

Szegény rekeszizmom egy negyedóra múltán ijedt vitus - táncot kezdett járni, egyre szilajabb iramodásokkal ficánkol-

va a torkom és a gyomrom közötti szűk helyen. Lában a szekér fenekén vacogta hozzá a taktust. Félórán belül teljesen el voltam csigázva. Segítségért szerettem volna kiáltani és esdeklő oldalpillantásokat vetettem a mellettem ülő tagbasza - kadt kecskemétire, hogy vajjon ő mit szól e felesé tréfa mulatsághoz. O Istenem! Rendithetetlen nyugalommal ült ott, a tőle megszokott gyanutlan ábrázattal morzsolgatta a reggeli rózsafüzérjét; mintha csak, ama bibliai Lázárként, Ábrahám kebelében tartózkodott volna. Mitsem akart tudni szorongatott helyzetemről.

Összeszorítottam fogamat: itt türni kell Jézusért, ameddig erőmből futja! Talán csak nem lesz mindig így? És ime, mintha a Jézuska megjutalmazta volna hűsies elszántságomat: az eszeveszett tánc alábbhagyott, türhetőbb utra tértünk. Később rájöttem, hogy az országutak oldalsó részén rendszerint sokkal emberségesebb, járhatóbb kerékvágás húzódik végig, mint az irgalmatlanul kikövezett középső. Valahányszor tehát a Pista bácsi - bizonyára felsőbb hatalmaktól indítva - erre az irgalmasabb oldalra terelte a Julcsát, valósággal a bölcsőbeli boldogságra kezdtem visszaemlékezni. Unnepélyesen kibékültem a rázós szekérrel.

Ezekután csak azt nem értem, mi végre találták ki az országutaknak ama fatális középső fertályát? Hogy nem a kolduc - barátok részére: annyi bizonyos.

3. Napkelte.

Mohón merezgetem szemeimet az utmentén elterülő éjszakai, titkzatos világra; ha a szürkületből valamit megtudnék különböztetni. Lombok suhognak, fények villannak; a hajnal elől ijedten futnak, utólsót kergetődznek a „noctium phantasmata”. Az utsalí fák közül mintha egy akasztott ember félelmetes körvonalai bontakoznának ki. A gyermekkor mi minden rémképet rejti magában a sötétség méhe. Közelebb érve a kísérteties árnyhoz, látom, hogy utsalí kereszt... Édes Jézusom, hát már akasztott embernek nézlek? - Hiszen igaz, igaz: ott függesz valóban a szégyenfán, kifícamodott, eltorzult testtel. S milyen furcsa is az, hogy ez a rettenetes kép, melytől az emberi természet annyira irtózik, az emberiség lelkében áta-

lakult a béke és a diosóság képévé.- Mint ahogy az éjszaka rémeit elüzi a kifeslett hajnali napsugár.

Valóban, mögöttünk percről-percre láthatólag rebben fel az égre a nap vörös korongja. Még nem vakít. Így olyan közelinek remlik. Csodálatos: egy tüzes gömb forog szinte szemlátomást a hajnal tiszta tengerében.- O, a megszokás irtózatosa hatalma! Hogyan is tud mindent megszokni az ember? Az élet csupa meg nem szünő, mindég új csodáját csak így néhanapján tudjuk hamisítatlan, őseredeti mivoltában közvetlenül átélni, negragadni. Miért is nem maradhattunk örökké csodálkozó gyermekek?- Oreg butordarabbá kopik lassan a fénylő nap is, lassankint semmin sem csodálkozunk már, semminél sem állunk meg újra,- Jézusom, Te is oreg butordarabbá valesz sok házban, sok szivben. Boldog az, aki minden percben újra meg újra Rád eszmél.

4. Plebániologia.

Ne ütközzel meg, nyajas olvasó, e különös címen. Jelen sorokkal u.i. egy külön tudományág alapvetését szeretném körvonalazni. A mondott tudományág a gyakorlati lélektan kereteibe tartoznak s a kolduló barátok szám-ára egyenesen nélkülözhetetlen.

Azon kell kezdenem, hogy sz. Ferenc Atyánk nagyon jól tudta, mit írt Testamentumában, mikor az egyik-másik plébánián található "együgyű" papokra hívja fel a testvérek figyelmét. A tapasztalat nagyon is igazolja ezen megfigyelést. Ezzel szemben szeráfi Atyánk mindjárt megadja az irántuk tanúsítandó viselkedés mikéntjét is, mondván: "Ipsos volo timere. amare et honorare, sicut meos dominos." Tehát elsősorban f é l m ü n k kell tőlük /no iszen, ez nem szokott hiányozni!/, a z u t á n s z e r e t n ü n k kell őket, végül pedig t i s z t e l n ü n k, mint urainkat.

Ilyeten érzelmek közt léptünk be valamelyik este kecskeméti szociuskámmal /egyszerűség okából nevezzük ezentul Lázár testvérnek/ egyik jónevű plébániára. Meg kell azonban valanom, hogy a sz. Ferenc-megkövetelte érzelmek közül, mégis csak a félelem tengett túl bennem, melyet csak növelt a későre járó idő és a kidobás veszedelme.

A plébános ur ép akkor fejezte be estéli kártya-partiját

s jelenleg már csak néhány pohárka bor s megfelelő pipaszó mellett üldögélt gyanus-külsejű uriemberrel a verandán. Beléptünkkor egy jól-fejlett házisárkány /értsd: házvezetőnő/ állta utunkat a folyósón. Utóbb megtudtuk: „Melinda nagysád” névre hallgatott. Még mielőtt előadhattuk volna, hogy mi járatban vagyunk, hosszú litániába kezdett: A nagyságos ur napok óta gyengélkedik - hadarta mintegy lelkét - nem fogad senkit; a nagyságos ur korán lefekszik, nem lehet most őt zavarni stb. stb.” E csekély bevezetést öt percig tartó szóözön zápora követte. Szerencsénkre a kedves hangokra kijött maga a plébános ur is, mondhatom egészségesen, mint a makk, férfiúi erejének teljében, vörösen és kedélyesen. A sárkány legott elhallgatott, de azért egy csöppet sem szégyellte magát. Részvéttel tudakoztunk a plébános ur megrokkant egészsége felől és hüllesleg szerényen szállást és pártfogást kértünk.

A nagyságos ur vészesen elkemolyodott. Nem titkolta el, hogy éppen a legrosszabb időben jövünk; mért nem a jövő, vagyis inkább múlt héten jöttünk; ő amint látjuk beteg; a gazdaszennyát ép délután darázs esipte meg, holnap viszik fel Pestre a Pasteur-intézetbe beoltani veszettség ellen /no, ezzel ugyan már elkéstek- gondoltam/; ő maga is, már-mint a plébános, szállodában kénytelen átkezni. Azonfölül tegnap jártak a faluban karmelita apácák, valamint a kapucinusok, nemkülönben az irgalmas nővérek, azonfölül a cikányok. A falu teljesen ki van szipolyozva. Kéregetni képtelenség!

Én közben rettegve nézegettem hol az ajtót, hol az ablakot, hogy melyik volna közelebb és bökdüstem hátulról, ahogy csak tudtam, drága szociuskámat, a kecskeméti fra Lazarót, hogy mikor menekülünk már. Ő azonban /o Istenem!/ rendületlen angyali mosolyával hallgatta végig a plébánost, a szünetekben pedig egyre csak azt hajtogatta: Nem baj kérem szépen, nem baj kérem szépen; megleszünk mi akárhogyan; azért mi is csak megpróbálkozunk valamicskét összeszedegetni. Késznek nyilatkozott, hogy szívesen elalszunk kinn a szérűn; megelégszünk vacsorára egy falat kenyérrel is. Mind-ezt a legnagyobb természetességgel adta elő, mintha csak

szerénységből szabadkoznék a szives invitálásra.

Bennem elhűlt a vér. De ugylátszik illyfoku érzéketlenségre a plébános ur nem számított, mert mintha csak feladta volna a meddő harcpt és letette volna a fegyvert Lázár testvér kecskeméti flegmája előtt.- Melinda -szólt ki kisvár atva mélabusan a konyhára - hozzátok a vacsorát! A tavalyi rizlingből is hozz fel egy üveggel, hadd köstöltassam meg a tisztelendő urakkal!- Pista bácsi!- rendelkezett erre Lázár testvér, mintegy visszhang - szaporán fogjon ki; kínálja meg a Julcsát avval a kis friss lucernával ott az udvar végiben! - Alig győztem az egyik ámulatból a másikba esni.

Egy óra mulva megsemmisülten terültem végig tornyos ágyamon.

5. Falusi reggelek.

„Szeretem a reggelt,
Mikor a jegenyék sudarára
Legelébb esik a
Születő nap arany sugára
S kiderül a vidék,
Szine, illata, hangja feléled:
Tova még, tova még!

Enyém a nap, enyém az élet!" /Arany J/

Falusi reggelek, ki tudhat titeket a tollára venni? - Ti éjszaka burkából kifeszlő bimbók; rajtatok remeg az első harmatcsepp, az első hamvas sapsugár. - Reggel minden olyan bizakodó, erős: enyém a nap, enyém az élet!-

Most azt kellene leírnom, milyen is a falusi mise. De csak az oltárt látom már; szekfüt, violát, bazsalikomot a tiszta gyolcon. A kis pulya mezitlábás ministráns bátor hangocskájára emlékszem még; azután az a tiszta kis templom... s azok az egyszerű arcok... Enyém a nap, enyém az élet! Itt osztogatják az eleven Életet:Jézust. Lám, Tőle kapjuk az első alamizsnát, az első buzaszemet, az első falat kenyeret: Onmagát. Szegények és koldusok Istene, soha ily közel nem éreztelek, mint e falusi templomban, hová egy üres zsákkal fordultam be kéregetni s ime tulcsorduló mértékkel mindent megtöltöttél jókkal. Enyém a nap, enyém az Élet!

Odakint szóciuskámra pillantok. Olyan sugárzó az arca,

mintha csak azt mondaná: „Haj Danyi, még egyszer, semmit se féj: Jézus is velünk jön kéregetni.”

6. Munkában.

Leírhatatlan érzés az, mikor valaki évek óta nem látván más embert /t.i. barátot kívül! / s nem hallván más hangokat a „Hic vir despiciens mundum etc.” szép vontatott korális melodiáin kívül, s úgy élt már évekig, mint az üvegház egyenletes melegében és fényében a féltett virágszál- és most egyszer csak kitelepül a kerti virágok tarka sokféleségébe, a verő napsugár alá, a csipős friss levegőre, szóval az örökké nyüzsgő élet-kellős közelébe.

A falu szájtáti apraja, mint valami uszály, kíséret minket állhatatosan házról-házra; bizony „spectaculum facti sumus mundi” /I. Cor. 4,9./ Minden deszkapalánk, vagy „gát” /mint arrafelé nevezik/, melyet szöges vándorbotonmal megzörgetek, egy-egy kis külön világot rejt maga mögött. Ehhez tartozik elsősorban egy meglehetősen barátságtalan, szőrös-pofájú komondor, avagy fúrge kis vicsori-fogu terelő-puli kutya, melyet legcélszerűbb mindjárt az elején jól orron-ütni a mondott bottal, mert máskülönben vérszemet kap és esetleg lehuzza rólad a kollektív habitus toldott szegélyét, vagy ha bátrabb - te pedig gyanútlanabb természetű vagy a rendesnél - a bokádba harap, mint e sorok írójával egyszer megessett/ tisztesség ne essék, szolván /. Azután ott vannak azok az édes kis csöppségek! Némelyikük szégyenlős, másuk vadóc kis indián. Lesnek már a deszka-réseken kandi szemükkel, majd eszeveszett futásnak erednek és „jön a barát!” csatakiáltással vágódnak be a konyhára, az „Édes” szoknyája mögé. Nyüzsg, forr minden e zsúpfedeles darab életben-valóságos mikrokozmosz! - Török, tapossák, tilolják a kendert; sujkolják a ruhát; ganajos sárral tapasztják a padlót; meszelik a házat. Itt a bubos kemencében sül a friss kenyér; amott egy szegény, tehetetlen, beteg anyóka sütkérezik a napon.- Mindenütt mondunk vagy egy jó szót, míg előkerül a szakajtó s kiszalad vele a kocsizhoz a Panka vagy a Lojzi.

De van úgy, hogy a szokottnál nagyobb bizalommal fordul hozzánk, kérdez vagy panaszkodik valamely jó lélek. Hamarosan kitarul ez a legtensőbb mikrokozmosz is, és fönntar-

tás nélkül elbeszéli minden buját-gondját; hibáit, sőt bűneit is kivallja némelyik, levetve a külső tekintetek és válaszfalak békóit, mintha csak gyónna.

Ritka szent pillanat az, mikor az egyik lélek kitapogattja és megtalálja a másikat, mintegy beléje áramlik s elhagyva az élet külsőségeinek sok hazugságát, hivságát, ősi, kendőzetlen természetességében olyan hajlékony, könnyező, készséges lesz, hogy lehetetlen meg nem szeretni. Azt hiszem ez a lélek természetes állapota. Szinte azt kérdené az ember egy ilyen összetalálkozáskor: ki érintett engem? Mert erőt éreztem magamból kiíradni./Luc. 3,46./

O, miért nem lehetünk mindig ilyenek? Megérttem már, hogy a bűnbánó léleknek miért nem állhat ellen maga a jó Isten sem; sőt minél bűnösebb volt az, annál nagyobb szeretetettel fogja föl minden könnyecseppjét megtértében. Hiszen egy csöpp bizalom és nyíltszivuság már minket is levesz a lábunkról - Istennem, akkor Téged milyen könnyű is megnyerni és visszanyerni!

7. Szegény asszony tojáscai.

Fut utánam lelkendezve egy szegény asszony; négy tojás van a kezében. „Atyaság, Atyaság, ne menjen már el mellettünk üres kézzel! Itt van ez a négy tojáska! Hármat a teljes Szentháromság tiszteletére, egyet a Szűz Mária tiszteletére!” - Azzal a kezembe nyom külön három tojást, külön pedig egyet; nehogy valamiképp összetaláljam cserálni a Szentháromság egy Isten részét a Szűzanya részével.

Ott állok megdöbbenve az ut közepén a szegény asszony négy tojáskaival; mintha gyökeret vert volna a lábam. Ennyi hitet valóban nem találni Izraelben. - Hát ne fakadjon sirva az ember?

/ Folytatjuk./

P. Dénes.

Ugy érzem, mintha a Történet ítélőszéke előtt állanék és O szigoruan rámszólna: „Addj számot munkásságtokról.” Én félve nyitok ki a negyedszázad viszontagságaitól megviselt jegyzőkönyveket és sietve jegyzem ki az igazoló adatokat.

1903 jan. 13-án ült össze először a bajai zárdában székelő theologiai studium. Ekker tették le annak az épületnek alapkövét, amelyik ez évben ünnepeli fennállásának 25. évfordulóját.

A „Szent Benaventura Ifjusági Önképzőkör” megalakulásának főtenyezője az akkori tartományfőnök atyánk, a főt. P. T A M A S A L A J O S lect. gen. Az Ő atyai jósága, szeretete, előrelátása volt az, amely tudta azt, mit jelent egy helyes irányba vezetett ifjusági önképzőkör, a későbbi pasztorációs életben. És nem csalódott; mert a mai nap is bizonyítja, hogy azok az egyének vezetik Provinciánkat, akik egykor a legszorgalmasabb tagjai voltak körünknek.

Grömmel lapozom a régi jegyzőkönyveket, amelyekből új erő és biztatás ömlik ki számunkra. Mennyi nehézséggel, megpróbálkozással birkóztak meg elődeink, ez a bátor magatartás ad nekünk is bátorságot a kitartáshoz. Ha mindenről pontosan akarnék számotadni, akkor egy egész könyvtárra lenne szükségem, azért csak szám adatokat adok, amelyből mindenki levonhatja a 25 évi munkásság eredményét.

1903-28-ig volt /az alakuló-gyűléseken kívül / 268 rendes gyűlés és 19 nyilvános ünnepély. A gyűléseken előadott számok összege 1136.

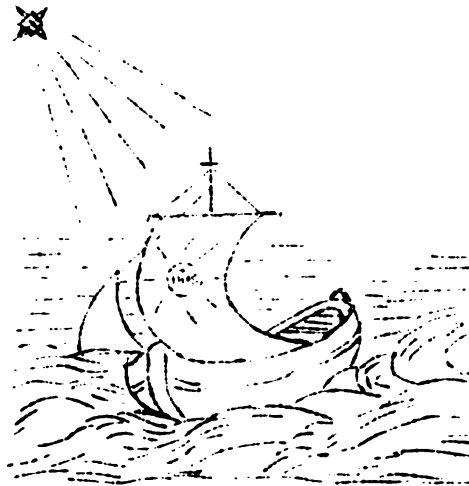
A vezető-elnökök sorrendje: 1903-6 P. Unghváry Antal. 1906-8 P. Pesti Emmánuel. 1908-13 P. Zadravec István. 1913-14 P. Feisz Angelusz. 1914-19 P. Oslay Oswald. 1919-22 P. Kalmár Ozséb dr. 1922-23 P. Oslay Oswald. 1923-28 P. Hermann Hermenegild. 1928 szept. 1.-től ismét P. Kalmár Ozséb dr. Mag. Cler. vezeti az ifjusági kört.

Körünk disztagjainak névsora: P. Martinov Fortunát, /1903/
P. Unghváry Antal és P. Pesti Emmánuel /1909/. P. Rukavina Jó-
zsef és P. Kovács Gellért /1910/. Főt. Dobay János plb. /1911/
Dr. Genezlik Kálmán pápai kam. apát ker. esp. /1911/. Tek.Amler
Antal igazg., P. Plischka Norbert, P. Kaiser Nándor /1912/.
P. Schrotty Pál és P. Medveezky Medárd /1917./, P. Oslay Oswald
/1920/. Főt. Kovács Kálmán plb. /1922/.

És most mielőtt pontot tennék a beszámolóm végére, kell
hogy említést tegyek klerikátunk szivéről is a M A G Y A R
U N B R I A -ról. 1927 máj. 1.-én adtuk ki az első számot, az-
óta már tizenegyszer jelent meg. Legutóbb 40 lappéldányban
küldtük szét.

Mi nem állunk meg e határknél, melyre az élet a 25-ös
számot írta, hanem átérzve azt, hogy Magyarország feltámasz-
tását tőlünk várja a világ, azért szeretettel nyújtjuk kezünket
minden jóakaróknak ezen ünnepünk alkalmával és ígérjük, hogy
dicső Őseink nyomába lépve, megpünl tovább, előre a Történelom
országutján.

P. Ottó.
önképzőköri igazgató.

TASZOKA.

Kip-kep csókolta meg egy fehér ezüst leus a pici persely oldalát odasimulva többi társaihoz. A kedélyes perselykutyácska rámosolygott gazdikájára, a kicsi Jolánkára s így szólt hozzá kutyanyelven: „Már csak ötlejnyi hely van bennem.”

Majd Jolánka úgy látta, hogy a pici kutya szemeibe könny gyűl s ezek a könnyek mind kérdőjelekké görbülnek. Kérdik őt, mintahogyan a mama legkisebbik lánya- Jolánka- szokta kérni édes anyját: engedje, hogy ő adhassa szembatonként a fehér cipőt és a kétleusokat a koldusbácsinak. Így kérdezték a fehér gipszkutyácska könnyei is, hogy a mama névnapja nem fogja-e a fehérszőrű feketepettyes- a pici Jolánkára mindig mosolygó-gazdikájuknak a halálát ckezni???

Jolánka erélyeset rázott a fején. Visszamosolygott a kutyáskára. Felágaskodott egészen melléje a kredencre, masszatos kicsi száját odatartotta kutyuskája füléhez. Míg keze simogatta, hálás szeme, pici ajka így susogott: „Ne félj! Nem lesz semmi baj! Béla bicskával, mind kiveszi pénzem belőled, mint mikor boltba küldték a multkor. Őt leut elvesztett, nem akarta megmondani anyának s tőled kért kölcsön.”

Simogató pici ujja fenyegetni kezdte a kutyuskát: „Persze gcnosz, te sem árultad el, hogy ötleuval megkönnyebbitett, de látod, az urfi bevallotta. Reggeltől csak ebédutánig bírta az urfi lelkiismerete az ötlejnyi terhet.”

Vigan nevető szeme egyszerre borus lett. Elszomorodva kérdezte szinte aggodalmaskodva: „De Taszóka, nem fáj neked, hogy olyan sok lejes van a hasadban? Ne haragudjál drága érte, már csak öt nap és itt a mama nevenapja.”

A gipszkutyusnak is van lelke, mert Jolán ugylátta megvigasztalódott: hálásan nézett rá, eltűntek szeméből a könny-kérdőjelek s megcsóválta pici feketepontos fehér farkát.

Mest a lányka kétkézbe fogta. A kicsi kutya önhittent mosolygott, nehéz volt. Jolán szeme felaranylott, ajka megint

rátapadt hálásan a Taszóka homlokán oly jól álló fekete csil-
lagra. Aztán lábujjhegyre fogott léptekkel, pát intve Taszóká-
nak, kisurrant a szobából akonyhába, megkérdeni anyától, nem
kell-e a boltba menni. Már mondta is: „Anyukám elfogyott az e-
cet, nem kellene hozni? Elmegyek... kapok egy leut?

A bensőszobában vakkantott a gipszkutyus. Csakugyan elő-
került az ecetes üveg. Aleusok esengve, kacagva hullottak Jo-
lán tenyerébe, a pici pelyhes madárfészekbe. Jolán szeméi visz-
szakacagtak, mert egyel több volt a fiókák száma, mint amennyi-
nek kikellett repülni a boltosbácsi kalitkájába...

Dél volt. A tanügymarkának, a gimnáziumnak elernyedtt uj-
jai belefáradtak a görcsös szorításba s kifáradva egymásután
váltak le az osztálykilincseket idegesen szorító sápadt ujjak.

Az ötödik osztály éhes, már egy negyed órája. A fiuk kö-
zül még az eminensek is csak kevesen nyelik az „ablativus ab-
solutus"-t. Az együvé tartozó kosztosok közt, már félórája ar-
ról vitatkoznak, hogy turos gombocot főz Biri néni- az arany-
kanalu kosztadó néni neve- vagy lekváros derejét. Argumentum
felsorolásban mind a két párt kifogyhatatlan volt. A már cseñ-
des padalatti rugdosódásba fajuló vitának a megváltó csenge-
tés vetett véget.

Csodálatos, a vita egyszerre elült, az éhes ötödikek
csakhamar az udvaron voltak s itt úgy elszállt éhségük, mint-
ha egész órán át diákabrakkal töltekeztek volna és nem a Ha-
lupka tanár ur „ablativus absolutus"-szával.

Csoportokva verődtek, s igyekeztek a tanári szoba ud-
varra nyíló szemének lőtávolából kikerülni. Parázs hazard ját-
ék kezdődött. Előkerültek a ronygyos zsebekből, az állandé-
an nyitvatartott vegyeskereskedésekből aféltve őrzött kincsek.
Fel-fel hangzott ajáték-izgalomtól rekedtes hangon: „Horronai
Sas", s meg-megcsörrent a pénz a nyertes remegő kezében.

Az öt-hat leus bankosok azonban hamar otthagyták a „di-
ák Monte-Carlo"-t. A „spáll-cek" mondják. Leverik a port nad-
rágjukról s igyekeznek nemnél több nyert elrejtteni, hogy

annál elegánsabbaknak tünjenek fel egy-egyarral vévedt zárdista előtt.

A küzdőtéren csak hárman maradtak. Moric, a zsidó korcsmáros fia; Galánthay, aki hónapjára 100 leu zsebpenzt kap, és Zöldi Béla, a Jolánka testvére.

Egymás után dobták fel a nem is egy, de két leusokat. Angol lord is megirigyelné, milyen kőmosollyal separték be, vagy vesztették vagyonukat.

A Béla arca tűzpiros volt. Alágyujtott a játékszenvedély. Hazárdul nyert; Egész tekintélyesen kövérre duzzasztotta a leusok döbbenetes nagy tömege ceignadrágja zsebében. Moric, Zsebében ötven-tagu két és egy leusok vigan csilingelő zenekarával kezdett a játékhoz. Az ötven tagu zenekar negyedóra alatt siralmasan csörgő husz tagra olvadt le, és akárhogy rázogatta őket ügyesen vékony kezével, most már csak fájdalmasan halk és bucsuzenét csilingeltek.

Moric ajkába harapott; Mohón megvillant nagy, fekete szeme.

Játszuk nagyobb pénzbe! - Szurta a másik két játékosba mondatát. - Husz leut teszünk és arra dobjuk fel, hogy Korona-e vagy Sas-? Mehet? kérdezte.

Felölem. Biggyesztette el száját Galánthay.

Benne-vagyok, mondta Béla is. Es megcsillant a pénz - darab a játékszenvedélytől tüzes szemük előtt.

Korona! Kiáltotta Béla és Moric.

A következő pillanatban csakugyan a pénz koronásfele vonta Moric és Béla szemét még csillogóbbá. Ez így ment egy félórán keresztül, a szerencse folyton kettőjüket cirogatta.

Végül Galánthay kijelentette: „Ma több nincs! Ot leut adjatok villamosra

Kérlek, udvariaskodta volna Moric a penzt a fiu tenyerébe, de Galánthay eltolta. Bélától vette el.

Tartsd meg csak - háritotta vissza a nemes gesztust.

Szép tőled, hogy adnál annyit amivel haza menjek. De ti nem folytatjátok? Egyformán nyertetek, most ti verkedjete, ezt már menésközben mondotta.

Én szivesen, én folytatom, mondta Moric ajkán egy jól irányzó gunymóly. Parancsolod Béla?? De huszonöt leu egy

tét.

Béla hidegen bolintott.

Móricot elfordult a szerencse. Bélát kezdte cirógatni bársonyosan gyöngye keze. Nem akarta a Jolánka kicsi kutyáját megszeméltetni.

Dupla vagy semmi kiáltotta egyszeresak Móric fojtott hangon.

Béla ránézett: Van még annyi?

Móric zsebe legmélyén kotorászott és kidobta a pénzt a homokra. Béla rá sem nézett.

Újra felrepült tehát a csillogó pénzdarab és vele együtt Fortuna is, a szerencse szeszélyes asszony istene. Megsokalta a kicsi lány örömét, szeszélyes változóságát Móric zsebébe sepepte a tétet, sőt, allandó pártfogójául szegődött.

Az utolsó husz leunál Béla fejére kigyöngyözött a verejték. Ez is elsodródott a szenvedély lavinájával. Béla reszkett. Mintha egy darab szivével is lett volna, a Móric zsebében villámgyorsan eltűnt penzen. A megmaradt darabnak pedig, minden dobbanása ezt verte most nekiperült fülebe: szerezd vissza, szerezd vissza.

Lázás gyorsan futott erciben a vér, menté gondolat cikázott át hirtelen át agyán: a gipszkutya megment. Nem tétozott egy percet sem. Örombecsillanó szemmel, de kőtkedő hangon megkérdezte a győztest: Folytatod még? Várnál egy kicsit?

Hoznál?- kérdezte Móric.

Futok...

Ot perc múlva a kutyuskával zsebében rohant vissza...

A kutyus eleinte nagyon örült. Nemcsak a sétának, de azért is, mert soha, olyan ügyesen és hamar, ily sok pénzt nem szedett még ki belőle Béla.

Jolánka uzsonna és tiszorai pénzei sem hoztak szerencsét a kutyuskának. Kicsuszott a perselypénz nagy része is ideges ujjai közül. Már alig volt a gipszkutyusban valami, de a győztes mosolya valósággal kinezte Bélát. Taszoka szeméibe könny gyűlt. Masmarekkal megszeritotta gazdája. Mégis meggondolta magát: „Nem! Mégsem! Hátha nem tudok ilyet venni. Hátha ez a pénz is elmegy.

Mi az? Nem folytatjuk? Nincs már több benne? - Pászkal-

ta Bélát Moric gunyos hangjy.

Taszoka nem érte meg a mama nevenapját. Egyszerre sütött darabjaira és a Béla szerencsétlenségéhez feldobott pénzre a déli nap. Vesztett. Meghalt a kis kutya is.

Béla mintha mély álomból ébredt volna fel, mikor a szenvedély okozta hályog lehullott szeméről s meglátta a tört cserepeket. Rémes valóságra ébresztette a távozó Moric gunykacaja. Hugának rémült arca jelent meg előtte. Nehéz könnyeseppek gördültek le arcán. Talán félóraig is térdepelt a cserepek mellett. Felocsudott végre, megtörölte arcát. Haza indult. Mindent megvallott...

Délután öt órára újra a régi helyén állott Taszoka, a gipszkutyus. A régi vagy más, azt csak apa és Béla tudják. Egy bizonyos: ennek a Taszokának halála sokkal nagyobb örömet okozott, a mamának, mint a másiké.

Vajdahunyd.

sz. Kázmér.

Rovatvezető: fr Kapisztrán.

Szeptember.

26. Megtartottuk az évi első önképzőköri gyűlést. Az időközben Budapestre helyezett jegyző- fr. Szilveszter- helyébe új jegyzőt választottunk fr. Ottó személyében.

28. Ma nagy tisztesség érte klerikátunkat. Főt. Kocsis László sz. Ferenc Atyánk MAGYAR UMBRIÁ-jának híres dalosa, megtisztelt minket legujabban megjelent művének- Szent Ferenc miséje- nek megküldésével.

Oktober.

3. A tranzitusra való készüllet nem kis mértékben foglalja le a klerikát énekkarát. Szent Atyánk elköltözésének gyönyörű megünnepléséhez mi is hozzájárultunk három énekkel.

7-8. Este mocslygós suttogás, -másnap azaz hétfőn szüret lesz.- Az idő pompás. A napocska őszi sugarai még meg-megrezdültek, szüreti nótát dudoráztak a vig szüretelőknek. A prés- házban fr. Ottó és fr. Teofil vasmarka ropogtatta az évenként csak egyszer előkerült vasakat, hogy bőven ontsák az édes lét. Sajnos mind ennek hamar vége lett.

22-23. Ma leutazott hozánk Főt. Páter Provinciális azon szándékkal, hogy minket előkészítsen a lelkigyakorlatok majdani tartására. U.i. ma holnap nemcsak Egerben, hanem más zárdáink mellett is ott fog állni a lelkigyakorlatos ház és alig akad emberünk, aki az egyöntetű ferences lelkigyakorlatok vezetésében jártas volna. Ezért az egyéni irányokat Főatyánk egy mederbe szeretné terelni, hogy az erők szét ne forgácsolódjanak. Hogy pedig ezt elérhesse, elhatározta, hogy megrajzolja a ferences lelkigyakorlatok utirányát. A ferences exerciciumok titkos fonala: az isteni szeretet elkezdése, folytatása és Is-

ten élvezése, vagyis az isteni szeretet successiv kifejlés-
tése, Ez a tükörs lelkigyakorlatjelző fonál négy szent he-
gyen megy keresztül, a Sinai, a Boldogság, a Kálvária és a
Tábor-hegyén.

Az első állomás a természetes vallás szent hegye, hol
még az Ur és a szolga közti viszony domborodik ki. A második
a Boldogság hegye, hol Krisztus, a tanító Mester fölbontja e
szolgai viszonyt és az emberség az Istenben Atyát kap, Akinek
mi szeretett fiai vagyunk. Az ut tovább a Kálváriára visz,
melynek főtanítása a missziós élet. Végül következik a fénylő
Tábor, a Cantica Canticorum szent hegye. Vagyis az ember Is-
tennek szolgája, barátja, testvére és jegyese lehet. Ez az a
meder, amelyben kella ferences lelkigyakorlatoknak haladniuk.
Ezek a lélekközponti ferences exerciciumok alapjai.

Főatyánk ez alkalommal az első szent hegyről tárgyalt.
Egyfolytában három óráig beszélt s mi élveztük és szittuk ma-
gunkba gondolatait. Ugy hisszük, hogy Főatyánk számtalan jo-
tétémenyét úgy hálálhatjuk meg legjobban, ha legalább egy-egy
kerék leszünk azon csodás gépezetben, amelyet 30 évi átélésé-
vel és szive minden szeretetével konstruált meg és amely hi-
vatva van arra, hogy a magyar nép barátai újraélesszék Umbria
tüzét, átültessék annak illatos virágait Pannonia virágos
kertjébe, a magyar nép lelke üdvére.-S eddig 24 beszédtemát
adott le. A többit- 90 lesz- más alkalommal.

November.

1. Ugy látszik, már csak fogyni tudunk. Ugyanis Krizosz-
tom tom testvérünk tudóbaja miatt itthagyt bennünket -előre-
láthatólag januárig-. Imáinkkal kísérjük gyógyulását.

2. Fr. Celesztin a MAGYAR UMBRIÁ-nak kis énekese beko-
pogtatott két versével. Soraiban pedig tájékoztat betegségé-
ről. Valamikor életpiros arcán most lázrózsák nyílnak! Mi azt
kivánjuk, hogy a gyűlöletes virágok minél előbb hervadjanak
el s ne hozzák meg fekete gyümölcsüket. Ezért imádkozunk, erre
kérjük minden testvérünket és mindazokat, akik csak egyszer
is gyönyörködtek szépséges dalaiban. Lázás sorokat közlünk

most tőle, de ez harmonikus lelkének kedves zenejét nem teszi
diszsonánssá.

24. Mától kezdve fr. Ákos a szenior. -Ezte kezdődik a
lelkigyakorlat, amelynek végeztével Egerbe megyünk szentelés-
re. Tehát egyheti magunkbaszállás, csend.

27. Nagy-de a lelkigyakorlat miatt csak- csendes gaudi-
ummal fogadjuk a hozzánk egészségesen visszatért P. Szalézt.

28. Ma fr. Ákos kötötte le magát örök fogadalommal az
Urnak. Mindnyájan szeretettel imádkoztunk érte:Az Ur Jézus le-
gyen erőssége ígéretének megtartásában.

30. Végre! Vidáman megyünk az állomásra;majdnem az egész
klerikát. Csak Pp. Damján és Szaléz s fr. Sándor maradtak ott-
hen. Délután már megérkeztünk a kedves egyi zárdába. Megtekint-
jük a templom ujdonságait, a márvány Jézusszive-oltárt, a re-
mek orgonát, az új kórusfeljáratot, a folyosó új kövezetét,
amelyeket a legutóbbi otlétünk óta készítettek.

December.

1.D.e. vizsga, d.u. pedig szertartáspróba a holnapai nagy
napra.

2.A szemináriumi kápolna ablakain gyönyörű, de hideg
fény ömlik be. Mi kétsorbanállunk s várjuk a meleg világossá-
got.Halk léptek ringanak a puha szőnyegen;a Kegyelmes Érsek ur!
Az ősz aggastyán mélytüzű, belénknéző tekintetével mezdulatlan-
ná tesz mintegy -de csak egy pillanatig.- A mise megkezdődik.
Nemsokára az oltár elé lépnek Károly, Kolumbán, Vilmos, Ipoly
és Regalát testvéreink, hogy fogadják az Ur örökségét. A ten-
zura után fr. Ákos és Tibor a subdiáconátot kapják föl. Majd
fr. Kapisztrán és Teofil subdiaconusck térdelnek az ősz főpap
elé, hogy vegyék a Szentlelket! Utánuk fr. Dénes és Ottó lép-
nek az oltárhoz s nemsokára az Urnak papjai. Az együtt-misézés
fényesen sikerült. Hogy ti mit éreztetek kedves testvéreink,
nem tudjuk, de érezzük, hogy azokban a szent perekben mind-
nyájan boldogok voltunk.

-12-ker Kegyelmes Érsek urhoz mentünk s megköszöntük az
ordókat. Az Érsek ur nagy szeretettel fogadott.- Tartsatok ki
fiaim ezen a szent pályán- mondotta- s kövessétek szent Atyá-

tehet, mert az Ő áldozatos, szent életével olyan példát adott nekünk, amely előtt mintegy imádattal borul le az ember s boldog lehet az, aki csak egy parányi részét is megvalósíthatja az Ő szent életének...Végül főpapi áldásával bocsátott el minket.

3. Hazafelé komisz, sáros időben, de vidám lélekkel.

8. P. Dénes mutatta be első szentmiseáldozatát Győrött, a karmeliták templomában; testvérbátyja u.i. ott teológus. Szónoka F. Kelemen volt. -Papi lelked sugárbanövését, nagygyálevését óhajtjuk neked, hogy nagyot művelj még az Ur szőlőjében; az Isten, Rendünk és provinciánk dicsőségére.

Ugyanekkor Budán a szeplőtlen Szűz drága ünnepén áldozta az Urnak magát fr. Szilveszter testvérünk. Fogadalmát szeretett Főatyánk kezébe tette le. Boldog istenszive-szerinti s immakulátás szerzetes életet!

9. Ismét nagy ünnep van Budán. P. Ottó mutatta be első szentmiséjét. Ott voltak boldogságban uszó szülei, akik ez alkalommal tartották ezüstlakodalmukat is. Manuduktora P.Provinciális, szónoka pedig P. Szaniszló volt. Neked is kedves Testvérünk sok boldogságot kívánunk még a papi élet magasztos piedesztálján!

22. Utolsó előadás az első szemeszterben.

23. Végtelen nagy örömelel fogadjuk Főatyánkat, aki kö-zünk-jött, hogy a karácsonyi szent ünnepeket nálunk töltsé.

24. Este fél nyolckor a szokásos meleg és megható ünne-pély. A hegedüsök igaz szivből huzzák a bájos karácsonyi éne-keket. Fr. Regalát művésziesen és mély érzéssel szaval. Azu-tán P. Ottó, fr. Ákos, Sándor és Vilmos Ch.Gounod:Nazareth c. pásttorjátékok játszanak fr. Teofil harmonium kíséretével. Majd fr. Ákos lép a kis Jezuska jászolyához s kedves, közvet-len előadásával ad pár mozaikszerű gondolatot az ő karácsonyi mély érzéseiből.A körmeneten hegedükiséréttel vigan énekeltük végig az érzelmekben gazdag karácsonyi énekeket.

25. Boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk Főatyánknak, aki megköszi s megigéri, hogy a másik két karácsonyt is kö-zöttünk fogja tölteni, aminek mi szerföllött megörültünk.

26.Már elutazott szeretett Főatyánk.

7-29.-ig vizsgák. Aszorgalmas tanulástól elcsendesült klerikát csak az egyes vizsgák után élénkült meg. A vizsgák mindenki örömeire jól sikerültek.

31. P. Magiszter kijelentette, hogy a próbakonciók a mai nappal elkezdődhetnek. A M. Umbriát lázasan készítjük. Végtelen nagy gaudiummal vettük tudomásul, hogy fr. Krizosztom meggyógyult, s már estére meg is érkezik. A bajt teljesen kiheverte s közöttünk ma a legegészségesebbek egyike. Adja a jó Isten, hogy többi testvéreink is így térhessenek vissza.

S ERKESZTOI UZENETEK.

N E O - B R U N S W I C K Amerika. Föt. P. Lombos László fejedelmi ajándékát hálatelt szívvél köszönjük. A szent este leborulva kértük a J é z u s k á t, hogy gazdag kegyelmeivel fizesse vissza Főtisztelendő Atyánk utólérhetetlen bőkezűségét.

I S M E L E T L E N A D A K O Z O -nak is köszönjük nagylelkű ajándékát. Isten fizesse meg!

S Z O M B A T H E L Y. Az utánozhatatlan szorgalommal dolgozó IFJUSÁG munkatársait szeretettel üdvözli a MAGYAR UMBRIA.

Jászberenyi testvéreinknek is üdvözlötünk. A vizsgák eredményéről várjuk a tudósítást. Nagy kitartást kívánunk a további munkához.

Az UMBRIA segédszerkesztőjének, P. Dénesnek, ki betegsége miatt Szécsénybe távozott, mielőbbi felgyógyulást.

Munkák beküldési határideje: május hó elsője.

SZENT FERENC ATYÁNK NAPLNEKE.

- 1/ Fölséges, mindenható, jóságos Ur,
Tiéd a dicséret, a dicsőség,
s a tisztelet és minden áldás!
Mind csupán Téged illet,
s nincs ember, aki méltó
Neved kiejtené.
- 2/ Dicsértessél, Uram,
és minden teremtményed;
kiváltképpen bátyánkurunk a Nap,
ki ránk világosságot áraszt,
szépséges ő
és nagy fényvel ragyogván,
Fölségednek jelképe.
- 3/ Dicsérjen, Uram,
Holdasszony-nénénk s a Csillagok;
tündöklő, tiszta szépségükkel
iratos az égbolt.
- 4/ Dicsérjen, Uram,
bátyánk a Szél s a Levegő,
s a Boru és Derü

s a változó Idő,
kik által teremtményeidről
gondoskodik.

5/ Dicsérjen, Uram,
testvérhugunk a Viz,
ki fölötte hasznos és alázatos,
becses és tisztaságos.

6/ Dicsérjen, Uram,
Tűz testvérünk,
kivel az éjszakát világosítod;
szép ő és vidám,
hatalmas és erős.

7/ Dicsérjen, Uram,
Anyaföld nénénk,
ki minket eltart, táplál,
s hoz sokféle gyümölcsöt,
füvet s tarka virágot.

8/ Dicsérjen, Uram,
aki szerelmedért
másnak megbocsát,
s kinek betegség, háborúság
az osztályrésze.
Boldog a béketűrő,
mert Fölségedtől nyer majd koronát.

9/ Dicsérjen, Uram,
nénénk a testi Halál,
ki elől senkifia
nem menekülhet.
Jaj annak, ki halálos bűnben hal meg.
Boldog, aki nyugszik
szentséges akaratodban,
mert a második halál
kárt abban nem tehet.

10/ Dicsérjétek és áldjátok Uramat,
adjátok Néki hálát, minden teremtmények,
és szolgáljátok
nagy alázatossággal. Amen.

"A Napének szentünknek nem csupán hattyudala: életének és eszményeinek szimbóluma és foglalatja is egyszersmind." Igy P. Felder./1/ Es valóban: szent Ferenc Napról nevezett himnusa /ez volna ugyanis a kissé megtévesztő cím etimológiája/ mindenestül szentünk lelkéből lelkedzett. Egészében véve költőjével adekvát. Részében szent Atyánk életének egyes fázisaihoz fűződik, vagy önként fűzhető, strófaiban sorra fölvoznak eszményei. Az ize-samatja pedig - hasonlíthatatlanul reávall!

Az első strófában mindjárt I s t e n é s e m b e r szembeállításával a legigazabb hangot intonálja szentünk. Érezzük, hogy egy csodálatos szerelemről lesz szó: egyrésről a Fölséges áll, az, aki egyszerűen "vagy" /Exod. 3,14./; valahol a szakadék fenekén pedig, aki hozzálépést nincsen, az ember, a "senmi" /Psalma. 86, 9./ . Ez az érthetetlen szerelem, melyet folignói b. Angela "inatyssatio duplex" néven nevez, a ferences misztika alaphangja.-

"Minden teremtmény fohászodik és vajódik" Teremtője felé - írja az Apostol /Róm. 8, 26./ - s a legnagyobb titokzatos szerelmét viszi az Úr elé szentünk a következő hat strófában. Nondi misztikáknak ismét egy domináló hangja.- A nyolcadik a Földet szívárvány-hidját vonja a világ fölé.- A kilencedik megtanít a legnagyobbra: hogyan kell d a l o l v a m e g h a l n i .- Hintegy Magnum A l l e l u - j á b a n csendül ki végül a tizedikben himnuszunk.-

Szent Ferenc Atyánk hegedője nem valami bonyolult, sokhuru szerszám. Jellemző szentünkre, hogy két istenadta fadarabbal is el tudott muzsikálgatni. De jellemző rá ama hegedülő angyalnak a hurokon való egyetlen egy vonó-rezditése is, mely ha folytatódik, ugymond szentünk, lelke szakad valaki testéből-az elbirhatatlan édesség miatt.-

Minél mélysegebb valamely intuición s minél magasztosabb valamely szerelem, annál szükségszerűbben fogja magára-

öltöni az Isten igéjének áhitatos e g s z e r ü s é g é t .
"Igénytelen kámzsába öltözik majd, akárcsak Ferenc, szerény
kordával a dereka körül és azonmód mezitláb és hajadonfőtt
hallatja majd a maga mondatocskáit"- Federer szellemes meg-
jegyzése szerint. /2/

Ez az! Ippen ezt az ősi és szent egyszerűséget keres-
sük himnuszunk magyar fordításaiban is. Egyedül csak sz. Fe-
renc igénytelen ruhája, melyet Isten kegyelméből mi is vise-
lünk, az bátorított e feladat megoldására. Nely meghajlással
Tormai Cecil és Sik Sándor fordításai előtt, egy kevésbé mű-
vésziest, de egyszerűbbet és hivebbet kívántunk nyújtani, ab-
ban az őszinte hiszemben, hogy így a legszebb. Örömmel vettük
át, amit nagynevű fordító-elődeinknél vegleges megoldásnak é-
reztünk. Különös hasznát láttuk Kaposi József hü és magyaros
próza-fordításának, valamint P. Meyer Vendelin remekszép né-
metnyelvű Napénekének ./3/ Fordításunkhoz a „Codex S. Antonii
de Urbe” olasz és a „Codex Trevirensis” latin szövegei szol-
gáltak alapul./4/

Jegyzetek: 1/ Die Ideale des hl. Franziskus. Paderborn,
1924.p. 438.- 2/ Der hl. Habenchts. München, 1926. p.7.-
3/ Franz. v. Ass. Sonnengesang. Leipzig 1922.p.9.ssq. 4/ Köz-
li P. Meyer i.m. p.14.ssq.

P. Dénes.

LAIKUS TESTVEREIMHEZI

Testvéreim! kiket csak a néma
kolostorok elrejtett szobája
ismer, kiket a világnak léha
hírfuvalma sohasem kap szárnyra:

Testvéreim! elrejtett kincs vagytok
az Isten hegyebe zárva, mélyen...
és ha majd eljön jutalomnapotok,
drágakő lesztek Isten gyűrűjében.

Testvérek, nem vagytok lelkek atyja,
nem leheltek isten-igéket sem,
s mégis Szentlélek sugó galambja
vagytok Isten szolgája fülében.

Testvéreim, hányszor aratjátok
a hit diadalát, s a koronát
fejükre teszik kérkedve mások:
Ti Isten kertjében kék ibolyák

Testvéreim, meghalni ki tudna
oly édesen, kézben-olvasósan,
mint Ti az Urban holtan-aludva
megdicsőültök szent-mosolygósan.

Testvéreim, mitől bucsuznátok?
seprű vagy tü üdvösségtek hidja;
szerető Jegyestek jó hozzátok
s hű szolgáit ölelésre hívja.

fr. Ákos.

Balog Anti bá' egy szép derüs délután gondolt egyet s befogta maganevelte csikait a nyargalószekérbe, a lovakat pedig a saroglyához kötötte. Ippen kaput nyitott már, amikor élete párja megsejtette a készülődést s kinézett a házból:

Ugyan bima hova készül már megint?

Benézelt chejt Régenbe, hátha valaki megvenné a lovakat, nekünk elég a két csikó is.

Orökké bellérkedik s egyszer rajtaveszt.

Jó, jó. Ne félj semmit, holnap éjjel itthon leszek...

A csikók jól mozognak.. Ekkor már fönn ült a szekérben s gyönyörködve nézte a két szürkét. Azoknak nem kell ostor, csak csettint a nyelvével s már is indulnak.

Ne Istennek hagylak Kata.

Isten segítse. Ügyeljen magára, a csikókra is. Nehogy sokat áldomásozzék, mert elveszti a pénzt... Anti bá' megeresztette a gyeplőt s a két csikó gyors iramlással sirült ki az udvarról. Az asszony utolsó szavait már nem is hallotta, de tudta gyakorlatból, ilyenkor milyen tanácsokat ad.

Balog Anti bá'nak sikerült tuladni a lovakon. Sok parola s még több alku között megvette egy szászrégeni gazda. A csikókat sokan kérték és jó pénzt is ígértek értük, de Anti bá' nem akart megválni tőlük. Pedig mennyit zaklatta két cigány lópecér. A lovakért is szép pénzt kapott. A cinkus átírása után szétnézett még a piacon s megtöltötte a tarisznyáját vásárfiával az asszonynak és a gyerekeknek, hadd örüljenek neki, érezzék ők is, hogy jó vásárt csinált az apjuk. Azután vevőjével befordultak egyik korcsmába áldomást inni, mert a nélkül nincs vásár. Az áldomás kissé hosszúra nyúlt. Anti bá' sem volt ellensége az itokának s a másik is szerette nyalogatni az üveg nyakát, ha volt benne valami. A nyelvük is megoldódott s elmesélgettek egymásnak olyasmiket is, amit fölösleges lett volna hallani a két lópecérnek, akik állandóan szemmeltartották Anti bá't, mint valami kincses-

zsákok, s most is ott voltak a korcsmában.

A két löpecér csak azt várta, hogy Anti bá' kikotyogja, hogy hol megy haza. Anti bá', mintha teljesíteni akarta volna kívánságukat, szorgalmasan elmeséli azt is. Amazoknak sem kellett több, szedték az irhájukat, befogtak s még egyszer megnézvén az Anti bá' szürkéit, elkocogtak.

Végre az áldomásozók is megelégtéltek s elbuzsuzkodtak. Anti bá' befogott s felkapaszkodott nagy nehezen a szekérrre. Alig tudott egyenesen ülni, úgy húzta a feje lefelé. Közben a másik mind intette, hogy ügyeljen a pénzire, mert ma, ha el nem tudják lopni, elrabolják.

Nem azért vagyok én Balog Anti - bölintgatott nehéz fejjel Anti bá'- hogy megijedjek akárki fiától. Aggya sza ide a fejszét, ott van a szekér oldalán a karikában...A fejszét a lábához fektette. A tarisznyát bekötötte s a lőcshő. erősítette. Megtapogatta a zsebét, hogy megvan-e a pénze. Megvolt.

No, az Isten áldja... No, Csillag, Ráró!

A csikók gyors ugetéssel sűrültek ki a poros utra s hazatérő gyorsasággal aprították a hosszú utat.

A Görgény patak mellett egyik itatónál megállította a csikókat Anti bá'. Amig ittak egy jó ostor nyelet vágott az uj ostornak. Most már nem volt nehéz a feje. A friss levegő s a rázós kocszi kitisztították. Itt már bevágott az erdőbe. Esteledett. Schol egy lélek. A vásárosok vagy már elmentek, vagy csak holnap indulnak. Azért ő még ma hazamegy!

Gyi Rigo, Csillag!

Már jól bennjárt az erdőben, mikor az esti szürkületben, a Gerő-forrás mellett két embert pillantott meg. Valami munkások voltak, mert az egyiknél fejsze, a másiknál egy köteg szerszámfa volt. Mikor odaért ráköszöntek:

Jo estét!

Aggyon Isten!

Remetére?

Oda. Kijetek is?

Mi is... Balog Anti bá'-nak szeget ütött a fejébe, hogy ezek mit keresnek itt, mikor erre nincs munka, és, hogy hol szedik a szerszámfát, mikor erre nem lehet találni. Rosszat

gondolt. Ovatos lesz...

Kapaszkodjanak hát fel!... Amelyiknél a szerszámfa volt, hamar feldobta s felugrott ő is. A másik is lépett már fel, de már későn, mert Anti bá, hogy közletről látta az arcát, megismerte a lopecért s hirtelen a csikók közé vágott. Azok aztán ugy nekirugaszkodtak a váratlan, még sohasem tapasztalt biztatástól, hogy attól lehetett félni, hogy mindent összetörnek. Amelyik fölkapaszkodott, az beleesett a saroglyába s ott rekedt. a másikat pedig ugy elütötte a lőcs, hogy belefördult az árokba. Anti bá' hagyta a csikókat, hadd rohanjanak. A lába alól felvette a fejszét s hátrafordult:

Hát te gazember összevágjalak-e töltésnek az utra, a-vagy mit csináljak veled?

A lopecér csak most riadt meg igazán. De szeretett volna ott nem lenni, vagy legalább kegyelmet kérni, de hiába, belerekedt a szó s egy hangot sem birt kinyögni, csak reszketett, mint a kocsonya.

Ne reszkess, mert nem öllek meg. Nem mocskolom össze a kezemet fekete véreddel, csak egy kicsit megszekereztetlek...A lopecér megkönnyebbült, de félt a szekereztetéstől.

Te cigány, ha egyszer cigány vagy, ne akarj rabló lenni, hanem maradj cigány, aki csak lopni tud...

A csikók meglassultak. Már Kereszthegy tövénél jártak s a falu csak három klm.-re volt, Anti bá' megállította a csikókat.

Le cigány! A cigány lemászott a szekérről.

Ne utravaló - s azzal ráhuzott az ostorral vagy kettőt Holnap délben Régenten lész, ha jól sietsz! A lopecér gyorsan tágitott, nehogy meg egy utravalót kapjon.

Vajdahunjad.

fr. Hugolin.

Ugy gondolom, hogy ott kell kezdenem, ahol az a gyűlés végződött; t.i. az a gyűlés, amelyen megtárgyaltuk, hogy érdemes volna egy kulturházat emelni, mert az nagyon hasznos. Már pedig úgy is nagy falu vagyunk, meg aztán hova-tovább város leszünk, tehát mindenki beláthatja, hogy ami egyszer hasznos, azzal a mi falunkat is művelni kell. Bár ezt sokan nem akarták belátni, de mivel már úgy is sok ideig tartott a gyűlés, mindenki azt tanácsolta, hogy ezt be kell látni. Miután ezt az okos tanácsot mindenki elfogadta, - szétoszlott a gyűlés. De még azt is megmondták a végén, hogy a következő alkalmas gyűlésen, tárgyalás alá fogjuk venni, hogy a pénzt hogyan is adjuk össze; amit szintén be kell majd látni a gyűlésnek, hogy ez is nagyon szükséges.

Nagy csoportokban mentünk hazafelé. A mi csapatunkban éppen arról volt szó, hogy a jövő gyűlés még szebb lesz, mert hát ahhoz bizonyára több idő fog kelleni, hogy mindenki belássa, hogy a pénzt nekünk kell összeadni.

Elismerem, hogy valamit mégis elfelejtettem leírni; t. i. azt, hogy a plébános, a jegyző, a kántor, a kisbíró, a mezei csősz meg még más urak is a mi csapatunkban mentek hazafelé. - Most legalább már ezt is tudja mindenki.

Amint mentünk, egyszercsak hozzám fordult a plébános:

-No Csutkás bácsi, magának nincs valami okos indítványa?

Én t.i. eddig nem szoltam egy szót sem, mert tudom, hogy a tisztesség az tisztesség, akárhogy is vélekednek erről a nagy urak. De ha kérdeznak, miért ne feleljek.

-Volna bizony, - mondok én.

-No mi az? - kapkodnak a szó után a többiek is.

-Ammondo vagyok, hogy oda sok pénz kell. - Ezt a többiek is okosan helyben hagyták, a jegyző azonban nekem ront:

-Csutkás bácsi! ezt ugyis tudjuk, kár volt beszélnie.

-No no, - toppantottam én, amire a jegyző is megállt.

-No no jegyző ur,- mondtam én mégegyszer,- hát azt tudja-e, hogy sok pénzt csak onnan lehet szerezni, ahol sok van?

A jegyző ur csak legyintett a kezével. De én nem hagytam magamat és így szoltam neki:

-Hát azt tudja-e jegyző ur, hogy kinek van sok pénze?

-A zsidonak a kastélyban bizonyára van annyi, hogy nem férne a maga kalapjába,- vág nekem ő vissza.

-Békeség jegyző ur!- csillapítom őt,- tudom, hogy a zsidónak semmi köze hozzánk: de hát itt van az öreg Suba János, maholnap már hetven vagy nyolcvan éves lesz és sem gyereke, sem örököse nincs neki. Pénze pedig annyi, hogy minden este éjfélig a penészt tisztogatja a pénzéről s még se győzi.

Erre egyaránt nevetni kezdtek, nem nagyon, de azért észrevettem, hogy úgy nevetnek, mintha egy szót sem hinnének abból, amit én mondtam. A plébános ur szólit meg végre:

-Elismerjük Csutkás bácsi, hogy okosan szolt, de ha egyszer mindenki tudja, milyen zsugori fősvény az öreg.

-Bizony,- veszi át a szót a jegyző ur,- úgy van. A multkor nála voltam, beszélgettünk sok mindenről, végre megkérdeztem, hogy tud ilyen piszkos szobában lakni? miért nem meszelteti ki legalább fehérre? Azt válaszolta; ugyis elég kicsi a szoba, már pedig az egyik szabadkai barátja szerint, a kinek híres ivadékai vannak, hogy meszelés által sokkal kisebb lesz a szoba térfogata. Mondtam neki, hogy legalább söpörtesse ki, de azt válaszolta, hogy kár koptatni a söprüt, meg a padlót. - Hólyagos János Piltája is erősítette, hogy:

-Richtig, én is láttam, hogy a multkor világgá kergette a kuttyáját, mert meg merte szagolni a muskátlit, pedig azt ő akarta a következő vasárnap megszagolni.- Mások is akartak volna még szólni, arról, amit tudnak, de a plébános ur lecsendesítette őket, mondván:

-Hagyjuk az egészet, hiszen Csutkás bácsi is belátja, hogy lehetetlenséget mondott.- én meg csak azért is mondtam:

-nem mondhatnát,-s mikor ezt mondtam fejemet is csóváltam.

-Hogy hogy, hogy mondhat illet?-kiáltottak ők.

-Biz az nem lehetetlenség, csak érteni kell a módját.

-Maga talán érti, szolt a jegyző ur úgy mintha csufalód-

na

-Akár értem, akár nem, annyi bizonyos, mert egészen jól emlékszem rá, hogy Suba János fizetni is tud. Körülbelül husz éve annak, hogy a főispán ur itt járt a faluban és azt mondta, hogy a királytól hoz üzenetet, amely úgy szól, hogy nem sokára erre fog utazni a saját motorján. A község mindjárt el is határozta, hogy diszkaput fog csinálni. A főispán ur azonban azt mondta, hogy motorral csak országúton lehet menni, és országút csak a szomszéd faluig van. Erre felugrott Suba János és azt mondta magának a főispánnak a szemibe, hogy ha az ő háza előtt lesz a diszkapu, akkor ő megcsináltatja az országut a saját költségén. -Körül-néztem, láttam, hogy az öregebbek közül úgy van-nal bölintgatnak. A plébános ur is igazat adott nekem, mert azt mondta:

-Erről még beszélgetünk Csutkás bácsi, holnap este felé majd jöjjön el hozzám. Most pedig menjünk aludni, mivel már nagyon későre jár az idő. - Amit meg is tettünk azon nyomban.

Másnap este felé el is indultam a plébános urhoz. Utközben találkoztam a komámmal, Kakas Istvánnal.

-Hova, hova?-integet felem. Megálltam, s azt mondtam neki:

-Hivatalos dologban megyek a plébános urhoz.

-Hát komolyan vette a meghívást?

-Persze, hiszen komoly dologról van szó.

-A kulturhaz ügyében? meg Suba János ügyében?

-Természetesen, ha már egyszer biztos vagyok dolgomban, akkor neki is megyek.

-Mégis mit akar csinálni? Ha megmondja, akkor talán a magamfajta ember is megtalálhatja, hogy okos és lehetséges dolog-e.

-Tudom komám uram, hogy maga értelmes ember, tehát kevés szóból is sokat ért. Csak annyit mondom, hogy Suba Jánost csak egy kicsit unnepelni kell és fizet, mint a koles. -Eppen Suba János háza előtt mentünk, mikor ezt mondtam. Oldalba löktem a komát, hogy most ne vessünk egy jó nagyot.

-Ha-ha-ha, - nevettem én. A sógor először nagyot nézett, de mikor látta, hogy mégis csak nevetek, hát ő is elkezdett nevetni úgy igazában:

-He-he-he. - Azért neveltünk, mert Suba Jánost megláttuk

az udvaron, amint ujságpapírt szegezett az egyik kitört ablak helyére. A nevetés neki is föltűnt. Kíváncsian dugta ki a fejét a kerítés felett.

-De jó kedvetek van Csutkás fiam, -kiáltotta jókedvűen.

-Van is miért, -erősödtem én, -van bizony!

-Halljuk már, ugysem győzöm már azt a meregdrága ujságot megvenni, pedig már két hónapja nem hallottam semmi újat.

-Eleg rosszul teszi azt, különben pedig mit gondol, nem nevetséges ember az, aki csak azért fél a püspöktől, mert kezét kell vele fogni, meg aztán nem akar egy kicsit működni, nehogy az ujságok nagyon kidicsérjék és egy kis fáradságot, mert akkor még nagyobb unnepelyt csapnának a tiszteletére, mint a királyfogadásra.

-Akárki legyen is az, -válaszolja, -annyi bizonyos, hogyha nem is egészen, akkor legalább félig belond az illető.

-En is azt hiszem. De hát maga megtenné-e?

-Még en, hisz nem félek én a püspöktől, hogy is félnék, amikor már a királlyal is kezét fogtam.

-Püspök se akárki, és az elfog ide jönni, ha meglesz a kulturház. Szóval csak egy kicsit oda kell hatni, hogy fölépüljön.

-Ami azt illeti, egy kis fáradságot én sem sajnálok.

-Semmi esetre sem kell megerőltetnie magát. Ugyszólván csak a kezét kell megmozdítani és meggy az egész, mint a karikacsapás.

-Jó, jó, amennyire tőlem s kezemtől függ, megteszek mindent akár maltert is chegyek keverni.

-Azt hiszem, ennek mindenki örülni fog, különösen a plébános ur. Mindjárt el is viszem neki a jó hírt. Isten áldja!

-Isten áldjon meg titeket is, -felelte vissza.

Vigan mendegéltünk végig a falun. A komámat is behívtam a plébános urhoz, na esetleg nem hinné el, amit mondok, ő is bizonyítsa. Erre azonban nem került a sor, mert a plébáncs ur mindent örömmel elhitt. Azt is mondtam, hogy:

-Most már gondoskodni kellene valami unnepelyről is, de erről az öreg Suba ne tudjon semmit.

-Jó, jó Csutkás bácsi, az már az én dolgom, de ígérem, hogy meglesz minden. Még máma szólok a kántor urnak, hogy hozza rendbe a dalárdát, a trombitásoknak maga szóljon be, a beszédet én tartom.

Végre elérkezett az ünnepély is. Suba Jánosért küldöttség ment el. Bár esodálkozott ezen, mégis nagy megtiszteltetésnek vette és eljött az ünnepélyre. Az meg különösen tetszett neki, hogy a főhelyen ülhetett le. A rezes banda mindjárt munkába kezdett. Azt mondták, hogy ez a nyitány; úgy látszik, ez a legujabb nóta, mert én meg nem hallottam. A végén mindenki elkezdte kiabálni: Eljén Suba János. - Ezt Suba János kicsit furcsállotta, de azért úgy mosolygott hozzá, mintha tetszene.

Ezután egy kis lány pöndörödött Suba János elé, és amint kinyitotta a száját, mindjárt észre lehetett venni, hogy verset akar mondani. El is mondta, a vége így volt:

A jó Isten éltesse

A jó Suba János bácsit,

mert oly ember nincsen más itt.

Erre mindenki tapsolni kezdett, csak Suba János kezdett komolyan fészengeni a helyén.

A dalárdisták meg se várták, hogy vége legyen a lármának, hanem elkezdtek énekelni. Ebben az énekben is nagyon sok volt az eljén. Ezután a plébános ur állt fel és beszélni kezdett. Arról beszélt, hogy milyen szerencses a mi falunk, hogy ilyen jó és bölcs ember lakik köztünk. Azután arra kerte a megjelenteket, hogy sohase felejtse el Suba Jánosnak, azt a jó tettet, amellyel lehetővé tette, hogy a kulturház felépüljön. Ezért viszonzásul rendezték a mai ünnepélyt az ő tiszteletére. Megint sok eljént kiabált mindenki, de mivel már vége volt az ünnepélynek, hazafelé indultak az emberek.

Suba János csak nézett, nézett; úgy csinált, mintha nem értene az egészet. Nagy nehezen az előjárók felé fordult:

-Nagyon szépen köszönöm, hogy ennélire megünnepelték, de nem értem, hogy miért fáradtak ennyire azért a csekélységért?

-Mi nem sajnáljuk a fáradságot, kedves Suba bácsi! - válaszolta a plébános ur, - az amit ígért, ha magának csekélység is, nekünk nagy szó. Utóvégre 20,000 pengő még se csekélység!

-Micsoda huszezer pengő? - kiáltott fel Suba János.

-Annyira volna szükségünk, hogy a kulturház fölépüljön.

-Is ezt nekem kellene fizetni?

-Igen, hiszen megígérte, - felelik neki vissza.

Suba János, amint ezt hallotta, fejéhez kapott és mint futóbolond hazafelé rohant. Visszahíni meg se próbáltuk.

Mi először összenéztünk. Hol az egyik, hol a másik szolt:

-Ez ugyan nem fog fizetni egy fabatkát sem...

En keservesen kezdtem érezni magamat, mert egypáran már morgolodni kezdtek ellenem. Mikor már nem bírtam tovább, felálltam és csak ennyit mondtam:

-Csendesség, békeség! En, Csutkos József ezennel megígérem, hogy holnap estére elhozom a 20000 pengőt. Punktum. -Ezzel ott hagytam őket, mert tudtam, hogy nem hiszik el, hát nem akartam velük veszekedni.

Másnap ott, tényleg elmentem a plébános urhoz. A jegyző urat is ott találtam, aki mindjárt elkezdett gunyorodni:

-Hozott vagy husz pengőt!?

-Hoztam bizony, még pedig ezerszer husz pengőt!

Erre bizony elrémülve csapták össze a kezüket. Mikor pedig az asztalra öntöttem a nagy halom pénzt, majdnem a földre ültek, azt már nem tudom, hogy ijedtükben-e, avagy örömkömben.

-Suba Jánostól hozta? kérdezték mindkettőn egyszerre.

-Attól bizony.

-Hát ideadta?

-Adta is, meg nem is.

-Mégis, hogy történt?

-Elmentem hozzá, esmondtam neki, hogy eljöttem a pénzért, amit ígért. Azt válaszolta, hogy ő bizony nem ad semmit. Mondtam neki, hogy muszaj. Amire ő azt kérdezte, hogy miért muszaj? Azért, mert pör lesz belőle, ha nem fizet. Láttam, hogy ettől nagyon megijed, azért meg is magyaráztam neki a dolgot... Ha nem fizet, bepörlik a szereplők és fogják kérni a háromheti nap-számot, mert ennyi ideig készültek az ünnepélyre. Aztán meg a plébános ur is megérdemel vagy százpengőt azért a szép beszédért. És még sokat beszéltem neki, hogy mi mindent kell neki megfizetni. Ugyhogy a végén, bár nehezen, ideadta a pénzt. De azt kikötötte, hogy az ujságba tegyék ki, meg aztán a püspökkel is kezet foghasson, ha el fog jönni.

Igy volt.

P. Damján.